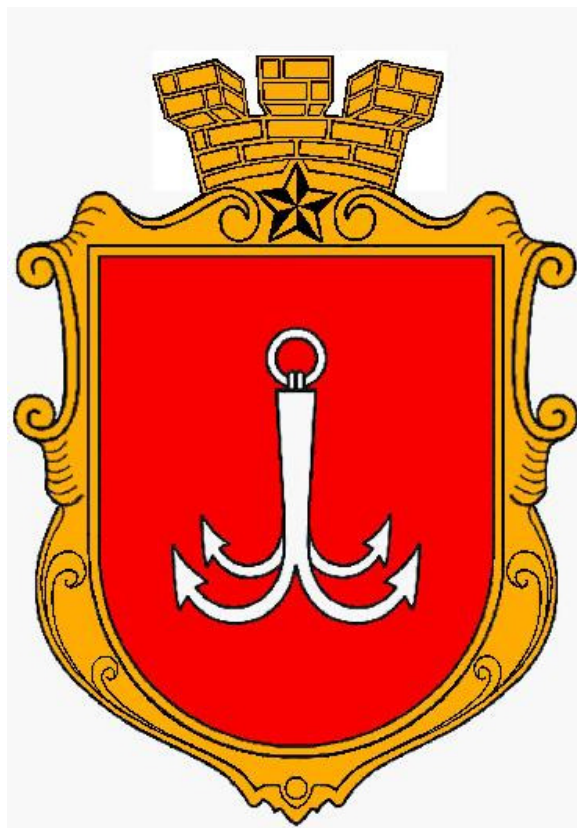

Додаток
до рішення міської ради
від __ ____ 2013 року
№ _____

**СТРАТЕГІЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МІСТА ОДЕСИ
ДО 2022 РОКУ**

Одеса – 2013

ЗМІСТ

	Стор.
РЕЗЮМЕ.....	4
ПОДЯКА ЗА УЧАСТЬ У РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ.....	5
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ДІАГНОСТИКА ПОЧАТКОВИХ УМОВ РОЗВИТКУ	
МІСТА (ПРОФІЛЬ ГРОМАДИ).....	10
1.1. Історія міста.....	10
1.2. Географічне розташування та природно-ресурсний потенціал.....	11
1.3. Основні тенденції соціально-економічного розвитку міста	13
1.4. Особливості господарського комплексу	17
1.5. Рівень життя населення та його ділова активність.....	25
1.6. Соціальна інфраструктура міста.....	26
1.7. Житловий фонд. Система життєзабезпечення та благоустрій міста	27
1.8. Екологічна ситуація на території міста.....	32
1.9. Фінансово-бюджетна ситуація.....	35
1.10. Розвиненість мережі та дієвість громадських організацій, органів самоорганізації населення, рівень співпраці влади з громадськими організаціями, приватними структурами.....	39
Розділ 2. Характеристика конкурентних переваг та обмежень	
перспективного розвитку міста (SWOT-аналіз).....	41
Сильні та слабкі сторони розвитку міста.....	41
Можливості та загрози розвитку Одеси.....	44
Розділ 3. Бачення майбутнього.....	47
Місія міста.....	47

Пріоритетні напрямки розвитку.....	47
Можливі сценарії розвитку.....	49
Розділ 4. Стратегічний план дій (стратегічні цілі та завдання за пріоритетами).....	55
4.1. Конкурентоспроможне місто (економіка, бізнес, інвестиції)..	56
4.2. Транспортний та діловий центр Чорноморського регіону.....	57
4.3. Місто з якісною та ефективною інфраструктурою.....	57
4.4. Гостинне місто (розвиток усіх видів туризму).....	58
4.5. Перлина біля моря (історія міста, культурна самобутність, архітектурний вигляд).....	59
4.6. Екологічно сприятливе місто. Місто здорових людей.....	60
4.7. «Розумне місто» (сучасні технології управління містом).....	61
4.8. Місто інтенсивного капітального будівництва.....	62
4.9. Місто щасливого дитинства.....	62
4.10. Місто сильне своєю громадою, яка піклується про кожного одесита.....	63
Розділ 5. Механізми та процедури реалізації стратегічного плану....	65
Основні елементи механізму реалізації Стратегії.....	65
Моніторинг реалізації Стратегії.....	68
Розділ 6. Етапи реалізації Стратегії.....	71
Розділ 7. Індикатори (орієнтири) економічного та соціального розвитку міста	75

ВСТУП

Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року (далі – Стратегія) розроблена на виконання розпорядження міського голови №378-01р від 25.04.2012р. «Про затвердження Концепції стратегічного розвитку «Одеса – 2022» та підготовку Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року» з метою створення умов для динамічного соціально-економічного розвитку міста.

Нормативно-правовою базою для розроблення Стратегії є: Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2006р. №1001, Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 «Про розробку прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку і складання проекту державного бюджету», Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 р. № 1359-XIV «Про концепцію стійкого розвитку населених пунктів», Укази Президента України від 28.04.2004 р. №493/2004 «Про Стратегію економічного та соціального розвитку «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки», від 25.05.2001 р. №341/2001 «Про Концепцію державної регіональної політики», від 02.06.2010 року, Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», низка інших нормативно-правових актів.

Методологічною основою для розробки Стратегії є наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» від 29 липня 2002 року № 224.

Стратегія розроблялася з урахуванням положень Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року та Концепції стратегічного розвитку «Одеса-2022».

Мета розробки Стратегії полягає у визначенні цілей, завдань, пріоритетів і напрямків сталого економічного та соціального розвитку міста Одеса до 2022 року з урахуванням потреб та інтересів міської громади.

Стратегія визначає головну мету економічного та соціального розвитку – ***перетворення Одеси в місто, у якому хочеться жити.***

Реалізація Стратегії розвитку міста пов'язана з досягненням прогнозованого рівня індикаторів за всіма пріоритетними напрямками розвитку, які можливо відслідкувати за етапами її реалізації.

Стратегія розглядається як плановий документ найвищого рівня в місті, а отже, її реалізація вимагає зосередження відповідних ресурсів. Очікується, що зусилля владних структур, громадськості, наукових кіл будуть спрямовані на успішну реалізацію передбачених стратегією пріоритетів та заходів.

Реалізація Стратегії економічного та соціального розвитку міста може бути успішною за умов:

- створення спеціального органу контролю та моніторингу, включення до його складу представників керівництва міської ради та її виконавчого комітету, представників бізнесу та громадськості;
- щоквартального моніторингу якості виконання завдань та заходів відповідно до стратегічних цілей та кожного пріоритетного напрямку;
- корегування Стратегії кожного року після оцінки досягнутих результатів та аналізу необхідності внесення потрібних змін до документа.

РОЗДІЛ 1.

ДІАГНОСТИКА ПОЧАТКОВИХ УМОВ РОЗВИТКУ МІСТА (ПРОФІЛЬ ГРОМАДИ)

1.1. Історія міста

Одеса, як портове місто, заснована на початку вересня 1794 р. Будівництво міста здійснювалося за європейським зразком, за проектом інженера-полковника російської армії Франца Деволана. Невдовзі після заснування вона стає «вікном в Європу», головним постачальником зерна в країни Європи та Азії.

У 1805 р. Одеса отримує статус адміністративного центру Новоросійського краю, на чолі якого став герцог Арман Еммануїл де Рішельє. Це було поштовхом для бурхливого розвитку міста і вже у першій половині 19 сторіччя воно стає третім за значенням містом Російської імперії після Санкт-Петербурга і Москви. Тут розвиваються освіта, наука і культура. Відкрито Рішельєвський ліцей, Інститут шляхетних дівочих, чоловіча і жіноча гімназії, численні училища та школи.

Історичною особливістю Одеси є строкатий етнічний склад населення. Формування Одеси як багатонаціонального міста знайшло своє відображення і у його плануванні, а також сформувало в місті своєрідний і неповторний культурний фон.

Одеса з перших десятиліть свого існування задає тон у вітчизняній науці та культурі, особливістю міста є його неповторна архітектура.

За часів Великої Вітчизняної війни війська і мешканці міста 73 дні героїчно стримували натиск ворога. За цей подвиг Одесі присвоєно звання Місто-Герой. Місто звільнили у 1944 р. Унаслідок військових дій місто зазнало значного руйнування, але вже в п'ятдесятих роках ХХ ст. воно було майже відбудоване, формуються нові житлові масиви і райони; відбувається

зародження Одеської агломерації, формування потужного портово-промислового комплексу Одеса – Іллічівськ – Южний.

З 1991 року місто розвивається в умовах державної незалежності України і є морськими воротами української держави.

1.2. Географічне розташування та природно-ресурсний потенціал

Одеса – обласний адміністративний центр, одне з найбільших обласних міст України, що належить до міст-мільйонників. Одеса розташована на північно-західному узбережжі Чорного моря, на перетині шляхів з Північної та Центральної Європи до Близького Сходу та Азії.

Через місто проходять три міжнародні транспортні коридори:

1. Пан-Європейський №9, що пов'язує Фінляндію, Росію, Литву, Білорусь, Україну, Молдову, Румунію, Болгарію та Грецію.
2. Гданськ – Одеса (Балтійське море – Чорне море). Країни-учасники: Італія, Словенія, Угорщина, Словачія, Україна.
3. Європа – Кавказ – Азія (ТРАСЕКА). Країни-учасники: Україна, Молдова, Болгарія, Румунія, Туреччина, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Туркменістан, Узбекистан, Казахстан, Киргизстан і Таджикистан.

Загальна **площа міста** становить **16242 га**.

Місто розташоване в межах Дністровсько-Бузької низовини Причорноморського середньо-степового краю Степової ландшафтної зони. Територія міста півколом охоплює Одеську затоку Чорного моря з південного заходу та півночі.

Територія міста із східного та південно-східного краю виходить до моря. На південному заході місто межує з Сухим лиманом, на північному сході – з Хаджибейським та Кульницьким лиманами. Уздовж морського узбережжя місто простягнулося на 30 км. Найвища точка міста – Шкодова гора, яка сягає 70 м, найнижча – Пересип, що є перешийком між Хаджибейським і

Куяльницьким лиманами. Прилиманна частина Пересипу розташована нижче рівня моря на 5 м.

Рельєф території міста – це прибережне плато з незначним нахилом (до 4%) у бік моря. До моря територія міста виходить східним та південно-східним краями зі ступінчатими обривами та піщаними пересипами. Берегова лінія характеризується великою різноманітністю геолого-геоморфологічних характеристик – це піщані коси, природні піщані пляжі, захисні дамби. Коси й пересипи піднімаються над рівнем моря на 1,0 - 3,5 м.

Геологічну структуру берегів території міста складають: неогенові піски, вапняки, алевроліти, пісковики, мергелі. Корінні породи перекриті антропогеновими червоно-бурими глинами і лесоподібними утвореннями (суглинки, піщано-глинисто-мергелисті породи, піски). Останні використовуються для виробництва цегли, цементу, гончарних виробів. Червоно-бурі глини слугують основним водозатримувальним шаром.

Клімат міста помірно-континентальний з короткою малосніжною зимою та тривалим спекотним літом. Середньорічна температура повітря становить + 9,8 °С, абсолютний мінімум – 28,0 °С, абсолютний максимум + 37,0 °С. Опалювальний сезон триває 165 днів. Середньорічна кількість опадів становить 374 мм.

Територія міста належить до категорії підвищеної складності інженерно-будівельного освоєння, що пов'язано насамперед розташуванням його на вапникових відкладах. Під містом розташовані одеські катакомби найзнаменитіші у світі не тільки за своїм хитросплетінням лабіринтів, але і за протяжністю, яка сягає трьох тисяч кілометрів. За сейсмічною шкалою Одеса належить до 7-бальної зони небезпеки.

За гідрогеологічними умовами територія міста входить до Причорноморського артезіанського басейну з несприятливими умовами накопичення підземних вод. Основне джерело водопостачання м. Одеси – річка Дністер. Альтернативні джерела водопостачання: Дунай, Південний Буг,

Дніпро, а також підземні води кількістю 63,8 тис. куб. м/добу. У місті функціонують 16 бюветних комплексів, що забезпечують населення артезіанською водою (загальний дебіт свердловин – 1800 куб. м/добу).

Підземні води в основному прісні, однак є й мінералізовані лікувальні, а саме: джерела хлоридно-натрієвої води «Куяльник» розташовані в м. Одесі у районі курорту «Куяльник» (мінералізація 2,2-14,6 г/л); хлоридно-гідрокарбонатно-сульфатна вода «Одеська» надходить із свердловин на території санаторіїв ім. М. Горького та ім. М.Е.Чувиріна; джерело хлоридно-натрієвої води типу «Нарзан» відкрито в Овідіопольському районі; у західній частині міста відкриті джерела води типу «Куяльник», «Миргородська», «Лужанська»; у районі Аркадіївського плато виявлена мінеральна вода, яка належить до категорії кальцієво-натрієвих зі складом солей 90-105 г/дм³, містить підвищену кількість бромиду, термальна (35-41⁰), слабокисла (рН = 5,5 - 6,25). Запаси останнього джерела – 173 куб.м/добу. Термальні води можуть використовуватися для лікувальних ванн, лікування серцево-судинних захворювань, центральної й периферичної нервової системи, опорно-рухового апарата, шкірних захворювань, гінекологічних хвороб.

1.3. Основні тенденції соціально-економічного розвитку

Одеса – сучасний транспортно-логістичний вузол, промисловий, науковий, торговельний, туристичний і культурний центр півдня України та всього Причорномор'я, а також великий центр рекреаційного господарства з населенням понад 1 млн. чоловік. Приморське і прикордонне положення забезпечує місту і всьому регіону значні можливості для розвитку міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності.

Основні показники соціально-економічного розвитку міста за 2010-2011 рр. та його частка у регіоні представлені в таблиці 1.1.

Як видно з таблиці 1.1, внесок міста у соціально-економічний розвиток регіону суттєвий і за більшістю показників перевищує 50%.

Таблиця 1.1

Основні соціально-економічні показники міста Одеси¹

Показник	Одиниця виміру	Значення за роками		Частка м. Одеси в регіоні (за показником 2011 року), %
		2010 р.	2011 р.	
Територія	тис. км ²	0,16	0,16	0,5
Кількість наявного населення на кінець року	тис. осіб	1009,1	1008,2	42,2
Обсяг реалізованої промислової продукції у фактичних цінах	млн. грн.	14607,6	8646,3	35,5
Інвестиції в основний капітал у фактичних цінах	млн. грн.	5135	4825	59,4
Введення в експлуатацію загальної площі житла	тис. м ²	335	487	61,4
Обсяг перевезених вантажів усіма видами транспорту	тис. т	37191,9	42358,8	71,7
Перевезення пасажирів усіма видами транспорту загального користування	млн. пасажирів	249,7	287,7	85,2
Роздрібний товарооборот підприємств у фактичних цінах	млн. грн.	13391,8	16786,8	62,7
Обсяг реалізованих послуг (включаючи ПДВ)	млн. грн.	13436,5	15446,1	38,1
Експорт товарів та послуг	млн. дол. США	1651,3	1291,7	47,8
Імпорт товарів та послуг	млн. дол. США	3461,1	2339,3	55,5
Середньорічна кількість найманих працівників	тис. осіб	293,9	290,1	56,5
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець року	осіб	2362	2065	12,8
Середньомісячна заробітна плата	грн.	2142	2503	-

Порівняльну характеристику м. Одеси за основними соціально-економічними показниками з найбільшими обласними центрами в Україні подано у таблиці 1.2.

¹ За даними Статистичного щорічника міста Одеси за 2011 рік.

Таблиця 1.2

Місце м. Одеси серед найбільших обласних центрів України у 2011 році²

Показник	Значення за містами						Рей- тинг міста
	м.Дніпро- петровськ	м.До- нецьк	м.Запо- ріжжя	м.Львів	м.Одеса	м.Харків	
Рентабельність операційної діяльності підприємств, відсотків	3,4	5,3	4,7	5,5	3,0	4,5	6
Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу, грн.	48279	51220,3	76980,0	16148,7	8572,1	21971,7	6
Інвестиції в основний капітал на одну особу у фактичних цінах, грн.	7399	9405,0	5081,0	8811,4	4868,6	4515,0	5
Введення в експлуатацію загальної площі житлових будинків, тис.м ²	117,9	159,4	15,4	301,9	487,3	199,7	1
Вантажооборот автомобільного транспорту, млн.ткм	917,5	1290,2	1207,6	832,7	1241,2	1620,4	3
Пасажирооборот автомобільного транспорту, млн.пас.км	1895,7	2056,3	591,9	2377,1	2550,4	806,5	1
Прямі іноземні інвестиції в економіку міста на одну особу на початок року, дол.США	2093,6	1501	1137,3	1079,4	706,9	1674,9	6
Роздрібний товарооборот підприємств на одну особу, грн.	15250,2	14565,4	11448,6	14710	16643,7	13247	1
Обсяг реалізованих послуг у розрахунку на одну особу, грн.	1301,7	13197,2	3592,6	11158	14356,8	8351,3	1
Середньомісячна заробітна плата, грн.	2692	3283	2800	2400	2503	2497	3

² За даними Статистичного щорічника міста Одеси за 2011 рік.

Як видно з таблиці 1.2, за деякими показниками соціально-економічного розвитку у 2011 році місто займає передові позиції, є і показники, за якими воно поступається іншим обласним центрам.

У 2011 році інвестиції в основний капітал становили 4825 млн. грн., або, як видно з табл. 1.2, 4868,6 грн. у розрахунку на одну особу та 59,4% в обласному підсумку. Динаміка інвестицій в основний капітал представлена на рис. 1.1.

(до попереднього року, %)

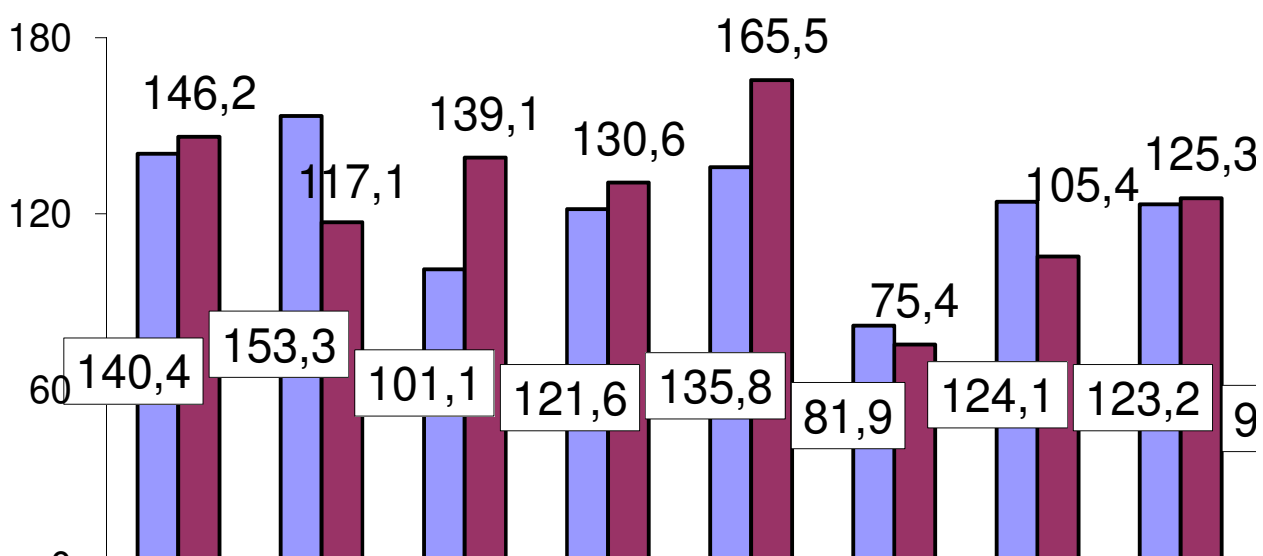

Рис.1.1. Індекси інвестицій в основний капітал

За видами економічної діяльності більша частка інвестицій припадає на діяльність транспорту та зв'язку (32%), друге місце посідають операції з нерухомим майном (27%), третє – інвестування у промисловість (14%). Основним джерелом фінансування є власні кошти підприємств та організацій (близько 58%), на кошти державного та місцевих бюджетів припадає відповідно 5,2% та 4,7% усіх інвестицій.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в місто на кінець 2011р. становить 700,6 млн. грн.

1.4. Особливості господарського комплексу міста

Місто Одеса – один із головних економічних центрів України, що об'єднує промисловий, морегосподарський, транспортний і курортно-рекреаційний комплекси, фінансову й соціальну інфраструктуру.

Промисловість

Одеса – це єдиний повністю сформований в українському Причорномор'ї локальний територіально-виробничий комплекс – промисловий вузол.

Структура промисловості міста у 2011 році за видами економічної діяльності наведена на рис. 1.2.

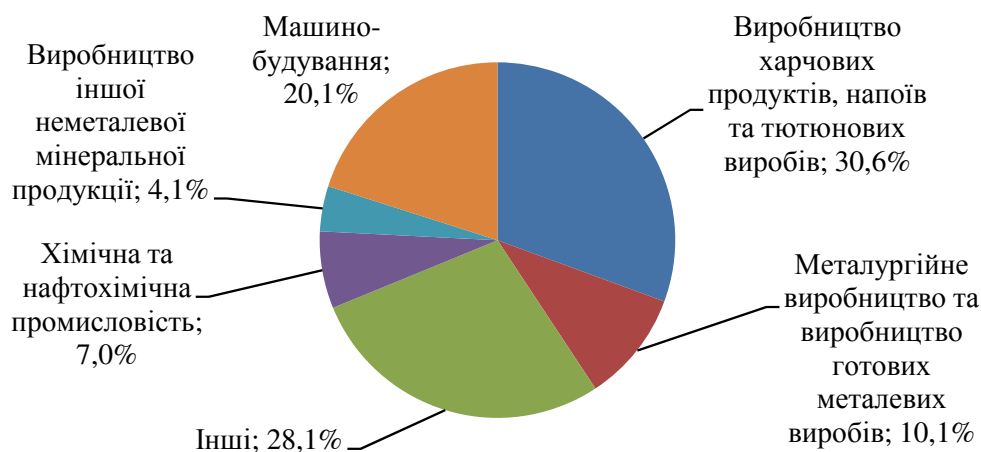

Рис. 1.2. Розподіл обсягів реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2011 році

Як видно з рис. 1.2, найбільша питома вага у структурі виробництва промислової продукції міста належить підприємствам харчової промисловості (30,6%), що випускають м'ясну і рибну продукцію, борошно, крупи, хлібобулочні вироби, алкогольні та безалкогольні напої, соки. Частка підприємств машинобудування складає 20,1%. Вони виробляють насоси та підйомники для рідин, плуги, машини та устаткування для харчової

промисловості, низьковольтну електричну апаратуру, електричні проводи та кабелі, апаратуру телефонного та телеграфного зв'язку, медичну апаратуру та інструменти, автомобільні причепа та напівпричепа тощо. *Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів* репрезентують підприємства, що виробляють збірні будівельні металоконструкції, дверні та віконні блоки, консервні банки з чорних металів тощо. *Підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості*, що займають 7,0% від обсягу реалізації промислової продукції, випускають фарби та лаки на основі полімерів, побутові засоби – миючі та для чищення, лікарські препарати.

У складі *виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції* – підприємства, що випускають цемент, блоки і цеглу з цементу, штучного каменю, бетону, плити, плитки, черепицю, збірні елементи конструкцій для будівництва, будівельні суміші та бетони.

Розвинуте у місті целюлозо-паперове виробництво та поліграфічна діяльність (друкування газет, журналів та періодичних видань, етикеток та ярликів із картону); виробництво меблів, оброблення деревини (вікна, двері, їх рами та пороги); легка промисловість (верхній одяг, чоловічі та жіночі костюми, брюки, спідниці, сорочки, одяг верхній трикотажний, взуття).

Тенденція зміни обсягів реалізованої промислової продукції представлена на рис. 1.3.

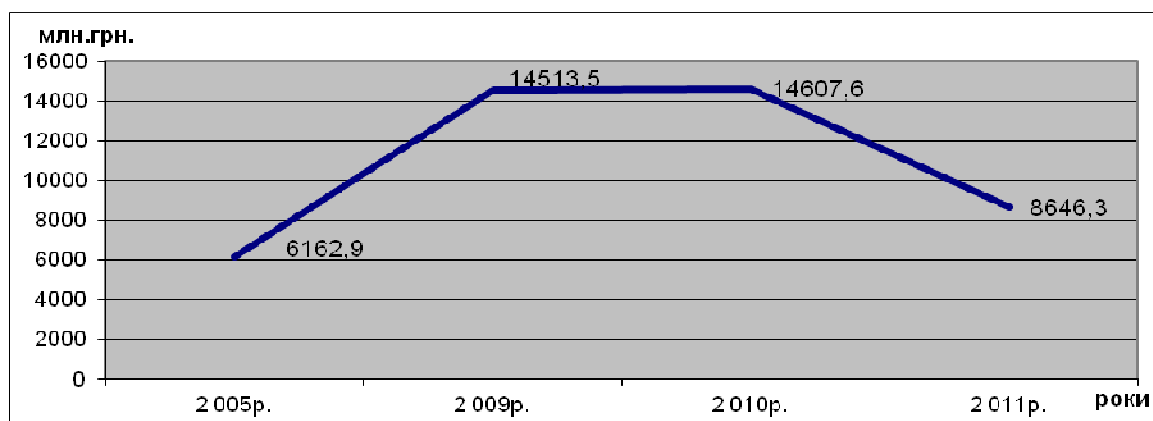

Рис. 1.3. Зміна обсягів реалізованої промислової продукції
в м. Одеса у фактичних цінах

Як видно з рис. 1.3, у 2011 році порівняно з 2010 р. обсяги реалізованої промислової продукції скоротилися на 40,8%. Таке скорочення зумовлено тим, що майже половину промислового виробництва міста забезпечувало ПАТ «Лукойл – Одеський НПЗ». Однак у жовтні 2010 року підприємство зупинило переробку нафти, що призвело до суттєвого зниження обсягу промислового виробництва в Одесі. Треба відзначити, що значна частина промислового потенціалу міста була втрачена у 90-ті роки минулого століття.

Зменшення обсягів реалізованої продукції промисловості позначилося і на втраті позиції міста в обласному підсумку (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Обсяг реалізованої продукції промисловості

Показник	Значення за роками			
	2005	2009	2010	2011
Обсяг реалізованої продукції промисловості м. Одеса (у фактичних цінах), млн.грн.	6162,9	14513,5	14607,6	8646,3
Частка міста в обласному підсумку, %	48,0	61,0	51,3	35,5

Рівень інноваційної активності більшості підприємств міста залишається незадовільним: у 2011 році реалізовано інноваційної продукції на 285,6 млн. грн., або 3,3 % від загального обсягу реалізації. Але по показнику обсягу реалізації інноваційній продукції Одеса посідає провідне місце в обласному підсумку (53,4%).

Транспортний комплекс міста

Одеса займає вигідне географічне положення не тільки в Україні, але і на Євразійському континенті в цілому, є одним із головних транспортних вузлів

України. Одеса розташована на перетині основних міжнародних шляхів з Європи в Азію.

У місті розвинуті такі види транспорту: морський; повітряний; залізничний; автомобільний.

Одеський морський торговельний порт – один із найбільших в Україні з сучасним пасажирським терміналом, який розташований у центрі міста і здатний одночасно приймати п'ять теплоходів на причалах загальною довжиною 1370 метрів. Пасажирський комплекс спроможний обслуговувати до 4 млн. туристів на рік. Технічні можливості торговельного порту дозволяють переробляти 21 млн. тонн сухих та 25 млн. тонн наливних вантажів щорічно. Він пов'язаний із більш ніж 600 портами 100 країн світу. Порт є торговим портом багатофункціонального типу. Має 54 причали загальною довжиною 8,9 км і приймає судна з осадкою 13,5 метра, а також нафтогавань, що може переробляти 25 млн. тонн нафтопродуктів за рік. Активно розвивається його контейнеризація. Контейнерні термінали розраховані на обробку до 900 тис. TEU на рік. Проте помітною є втрата конкурентних позицій морського порту.

Водночас, знищення Чорноморського морського пароплавства призвело до того, що 96% суден, оброблених в порту у 2011 році, мають іноземних власників та фрахтувальників. Відсутні Чорноморські круїзи, які завжди мали великий попит у населення.

Міжнародний аеропорт «Одеса» (МАО) посідає третє місце в Україні за обсягами пасажирських перевезень. Сьогодні він знаходиться на реконструкції. Повітряними лініями одеський аеропорт пов'язаний із більш ніж 60 містами світу, приймає літаки вітчизняних та іноземних авіакомпаній і обслуговує близько 110 регулярних рейсів на тиждень. Аеропорт розташований у південно-західній частині міста. Відстань від центру міста до аеропорту складає всього 7,5 км.

Одеська залізниця – головна транспортна мережа на півдні України. Щомісячно вона обслуговує близько 700 тис. пасажирів, відправляє більше 2

млн. т вантажів. Станція Одеса-Головна щодобово приймає та відправляє 30 пасажирських та приміських потягів, а в літній період - до 70 потягів. Вагонне депо Одеса – Головна має на своєму балансі більше тисячі пасажирських вагонів. Парк локомотивів складає 410 одиниць. У середньому за добу на одеському державному підприємстві з перевезення вантажів та пасажирів одеської залізниці знаходиться біля 10 тис. вантажних вагонів.

Показники роботи транспортної галузі міста представлені у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Показники роботи транспортної галузі міста

Показник	Значення за роками			
	2005 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Перевезено вантажів, млн. т	34993,5	33841,0	37191,9	42358,8
Вантажооборот усіх видів транспорту, млн. т км	53200,5	53451,6	56150,3	65226,0
Перевезено пасажирів усіма видами транспорту загального користування, млн. пас	302,7	283,0	249,7	287,7
Пасажирооборот усіх видів транспорту загального користування, млн. пас. км	11513,7	10465,1	10511,5	11284,7

Треба відзначити, що протяжність Одеси з півночі на південь становить 35 км, при цьому транспортні потоки, що пов'язують найважливіші спальні райони (ж/м Котовського та ж/м Таїрова), проходять через центральну частину міста. Значна частина шляхів сполучення потребує капітального ремонту. Усе це негативно впливає на швидкість та безпеку руху у місті.

Рекреаційне господарство міста

Одеса та її передмістя – відомий осередок рекреаційно-туристичного господарства країни. Комфортні природно-кліматичні умови, природно-рекреаційний потенціал (море, лимани, пляжі, лікувальні грязі, ропа, мінеральні води) у поєднанні з історико-архітектурними пам'ятками та культурною аурою

Одеси створюють сприятливі передумови пріоритетного розвитку санаторно-курортного господарства і туризму, орієнтованих на обслуговування як вітчизняних, так й іноземних рекреантів. Статус місто-курорт Одеса отримала у грудні 1996 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1996 р. №1576).

Щорічно Одеса приймає понад 1 млн. туристів. Для сприятливого розвитку туристичної діяльності в м. Одеса, підтримки малого і середнього бізнесу у сфері туристичної інфраструктури, розробки та просування туристичних продуктів на внутрішньому і міжнародному ринках у місті діє КП «Туристичний інформаційний центр м. Одеси» та його філія, але така їх кількість, звичайно, замала. Розроблено та впроваджується туристичний логотип м. Одеси. Діє також туристичний сайт міста: www.odessatourism.in.ua.

У межах міста та його передмість функціонують установи санаторного лікування, заклади оздоровлення і відпочинку, туризму. Послуги санаторного

Санаторно-курортних і оздоровчих закладів – 32
Дитячих закладів оздоровлення та відпочинку – 138
Установ готельного типу – 136
Туристичних операторів та туристичних агентів – 210

лікування надають санаторії, санаторії-профілакторії, лікувально-оздоровчі центри і комплекси. Заклади оздоровлення і відпочинку міста представлені пансіонатами, будинками і базами відпочинку,

молодіжними спортивно-оздоровчими таборами, дитячими оздоровчими центрами і базами. Загальна місткість санаторно-курортних і оздоровчих закладів міста становить 10593 одиниць (ліжок/місць). Послугами закладів у 2011 році скористалися 67980 осіб. Місткість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку становить 3774 одиниці (ліжок/місць).

У туристичному господарстві Одеси важливим напрямком є круїзний бізнес. За сезон 2011 року пасажирські судна заходили до гавані 122 рази.

Відбулось 73 заходів морських суден та 49 – суден типу ріка-море. Пасажиропотік (число туристів, що прибули морем) склав 121,1 тис. чол.

У прибережній смузі міста розташовані пляжі: Лузанівка, Ланжерон, Отрада, Дельфін, Аркадія, Чайка, Інвалідів, Курортний, Золотий берег, Великофонтанський, Монастирський, Дача Ковалевського, Чорноморка. Довжина пляжів становить 28,6 км.

Одеса – потужний навчальний та науковий центр

Одеса має великий науково-технічний потенціал, який завдяки сформованій за довгий час інституційній структурі дозволяє обслуговувати весь інноваційний ланцюжок – від обґрунтування теоретичної бази інновації, до її реалізації на практиці. В місті Одеса функціонує 21 вищий навчальний заклад III-IV рівня акредитації (ВНЗ), 9 наукових установ Національної академії наук України, більше 20 галузевих наукових установ та організацій, які активно працюють. Серед науковців міста – 821 доктор наук та 4570 кандидатів наук. На рис. 1.4 подано структуру наукової діяльності ВНЗ м. Одеси.

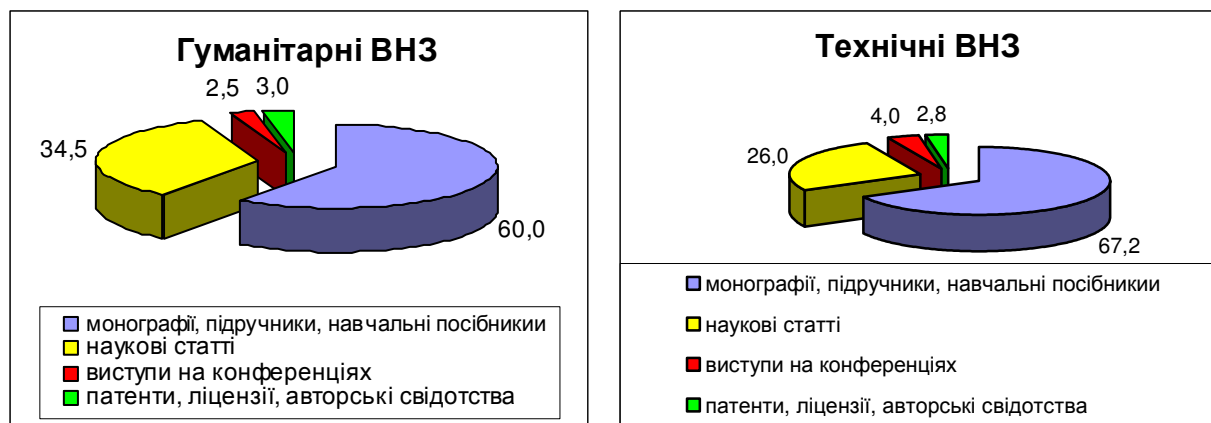

Рис. 1.4. Структура наукової діяльності ВНЗ м. Одеси (у % до загального обсягу наукових публікацій)

Щорічний обсяг виконаних наукових та науково-технічних праць становить понад 100 млн. грн. За чисельністю наукових організацій,

чисельністю наукових співробітників, насиченістю науковими кадрами, обсягами виконаних наукових та науково-технічних праць Одеса посідає 6 місце серед міст України.

Місто є значним торговельним центром в Україні та в області

Загалом у роздрібній торгівлі, ресторанному господарстві та сфері послуг здійснює господарську діяльність 29 814 фізичних осіб-підприємців, а також 8079 - підприємств-юридичних осіб. На території міста діє 53 ринки з продажу продовольчих та непродовольчих товарів. Функціонує 14 676 об'єктів торгівлі, з них 4022 об'єкти – дрібно-роздрібна торговельна мережа. Мережа об'єктів громадського харчування нараховує 648 одиниць. Послуги населенню надають 1545 об'єктів побутового обслуговування.

Оптовий товарообіг міста у 2011 році складав 34,7 млрд. грн., або приблизно 76,3% від обласного. У структурі товарообігу 78,3% припадає на непродовольчі товари. Роздрібний товарообіг становив 16,8 млрд. грн., або 16,6 тис. грн. у розрахунку на одну особу. Внесок міста в обласний підсумок за цим показником оцінюється у 73,6%.

Зовнішньоекономічна діяльність

Загальний обсяг експорту товарів міста у 2011 році становив 622,6 млн. дол. США, що менше від рівня 2010 року на 34,0%. Імпорт досяг рівня 2182,2 млн. дол. США та зменшився порівняно з минулим роком на 33,82%. Сальдо зовнішньої торгівлі міста у 2011 році від'ємне: імпорту товарів перевищує експорт на 1559,6 млн. дол. США. Значно краща ситуація у співвідношенні експорту-імпорту послуг. Загальні обсяги експорту послуг становили у 2011 році 669,1 млн. дол. США, що менше від рівня 2010 року на 5,3%, імпорту – 156,9 млн. дол. США, що на 3,6% нижче від показника минулого року. Експорт послуг перевищує їх імпорту у 2011 році на 512,2 млн. дол. США.

1.5. Рівень життя та зайнятість населення

З часів заснування Одеси чисельність її жителів надзвичайно швидко зростала. У 1975 році Одеса перейшла рубіж в 1 млн. мешканців. Найбільша чисельність населення міста зафіксована у 1989 р. – 1115, 4 тис. осіб. Надалі вона зменшувалася. Станом на 1 січня 2012 року чисельність населення міста становить 1008,2 тис. чол. Зміна чисельності населення у динаміці за останні 8 років представлена на рис 1.5.

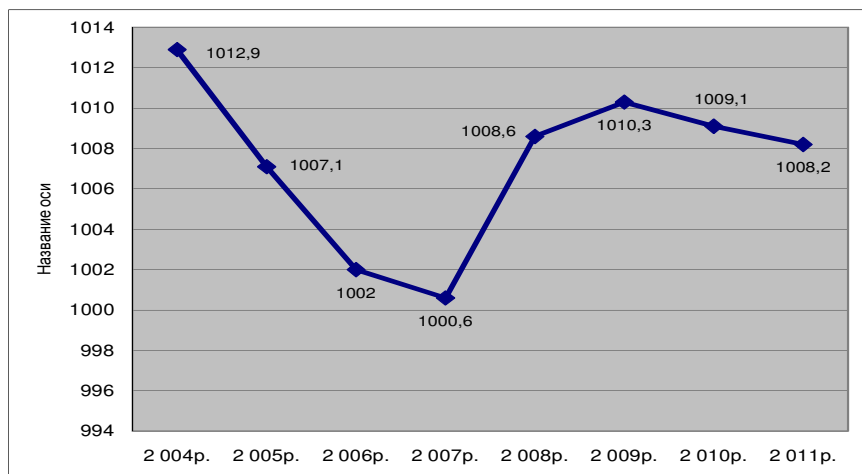

Рис. 1.5. Динаміка чисельності населення м. Одеси в 2004-2011 рр.

Економічно активне населення міста становить 66,8% від загальної чисельності населення. На кінець 2011 року статус безробітних мали 2065 чоловік. Рівень зареєстрованого безробіття залишається майже незмінним протягом кількох років - 0,3% до населення працездатного віку та є одним із найнижчих в Україні. Головним джерелом доходу та підвищення добробуту населення є заробітна плата, яка у структурі доходів становить близько 42%. Номінальна заробітна плата одного середньооблікового штатного працівника по місту за 2011р. становила 2503 грн., що на 4,9% більше, ніж по області, та на 4,9% менше ніж по Україні.

Середньооблікова кількість штатних працівників на підприємствах міста у 2011р. становила 290,1 тис. осіб, або 56,5% від середнього рівня по області.

Особливе місце серед напрямків соціальної політики посідає проблема реабілітації осіб з особливими потребами. Громадяни з інвалідністю є серед усіх верств населення будь-якого суспільства. І, на жаль, кількість осіб з особливими потребами у місті постійно зростає: у 2009 році – 49647, 2010 – 51528, 2011 – 51723.

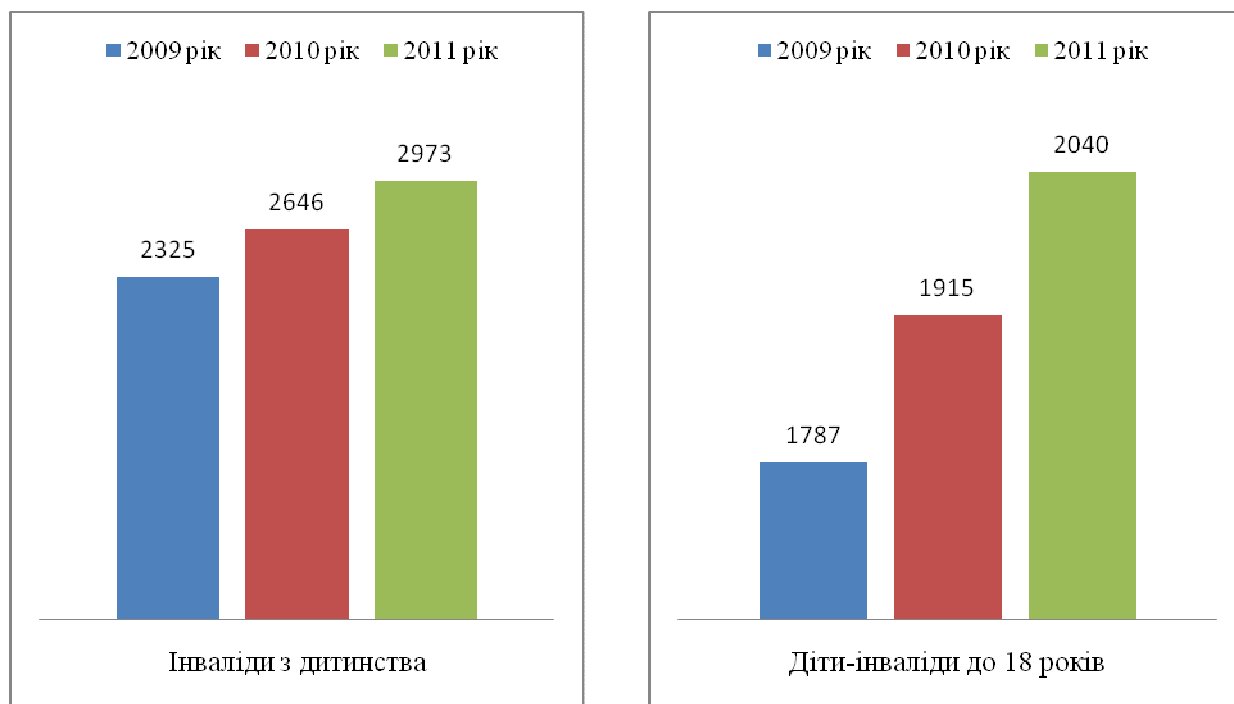

Рис.1.6. Динаміка чисельності інвалідів з дитинства та дітей-інвалідів до 18 років

1.6. Соціальна інфраструктура міста

Система дошкільної освіти станом на кінець 2011 року охоплює 158 дошкільних закладів, розрахованих на 26,8 тис. місць. Рівень охоплення дітей дошкільного віку становить 58%. Завантаженість дошкільних навчальних закладів зростає і становила у 2011 році 157 дітей на 100 місць.

У місті функціонує 169 загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчається 86284 учня.

Вищі навчальні заклади представлені 31 ВНЗ I-IV рівнів акредитації.

У місті працюють 35 лікарняних закладів, у яких загальна кількість лікарняних ліжок становить 9830. Забезпеченість населення лікарняними ліжками становить 99,2 ліжок на 10 тис. населення. Функціонує 79 амбулаторно-поліклінічних закладів, що мають обслуговувати за зміну 21618 відвідувачів. У розрахунку на 10 тис. жителів за одну зміну можна обслуговувати 218 осіб.

У місті нараховується 53 бібліотеки із загальним книжковим фондом 8297,9 тис. примірників. Забезпеченість населення книжковим фондом бібліотек становить 823 примірники на 100 осіб.

У м. Одесі діє 10 театрів, філармонія, 26 музеїв, 9 кінотеатрів, 8 творчих спілок, які сприяють культурному й духовному вихованню населення міста. Чільне місце в культурному житті міста займає Одеський національний академічний театр опери та балету. Він побудований у 1884-1887 роках, є унікальною архітектурною пам'яткою.

Крім того, на території міста є чимало комерційних установ, які надають населенню широкий спектр культурно-дозвільних послуг (кіно-комплекси, нічні клуби й ін.).

1.7. Житловий фонд. Система життєзабезпечення та благоустрою міста

Загальна площа житлового фонду міста Одеси становить 18 333,8 тис. кв. м. Матеріал, з якого побудовані житлові будинки, – камінь – черепашник, цегла, залізобетон.

Обладнання житлового фонду у 2011 році має такі показники:

- водопровід – 93,5%;
- каналізація – 93,3%
- централізоване опалення – 87,4%;
- ванни (душів) – 87,9%;
- газопостачання – 89,4%;
- гаряче водопостачання – 85,7%.

Рівень забезпечення населення житлом становить 18,2 кв. м. загальної площі на особу, що нижче від середнього по Україні (20,8 кв. м).

У структурі житлового фонду переважає багатоквартирний житловий фонд, частка якого становить 87% загального обсягу житла. На садибний житловий фонд припадає 13% всього житла. За поверховістю житловий фонд розподіляється так: 43,5% - багатоповерховий, 26,5% - середньоповерховий, 30% одно- та малоповерховий.

Житловий фонд міста має високий рівень зношеності. Близько 27% житлового фонду має показник зносу 60% і більше. Проте варто відмітити позитивну тенденцію щодо поновлення житлового фонду (див. рис. 1.7). За 2011 рік у місті введено в експлуатацію 487,3 тис. кв. м. загальної площі житла, що на 45,5% більше порівняно з попереднім роком.

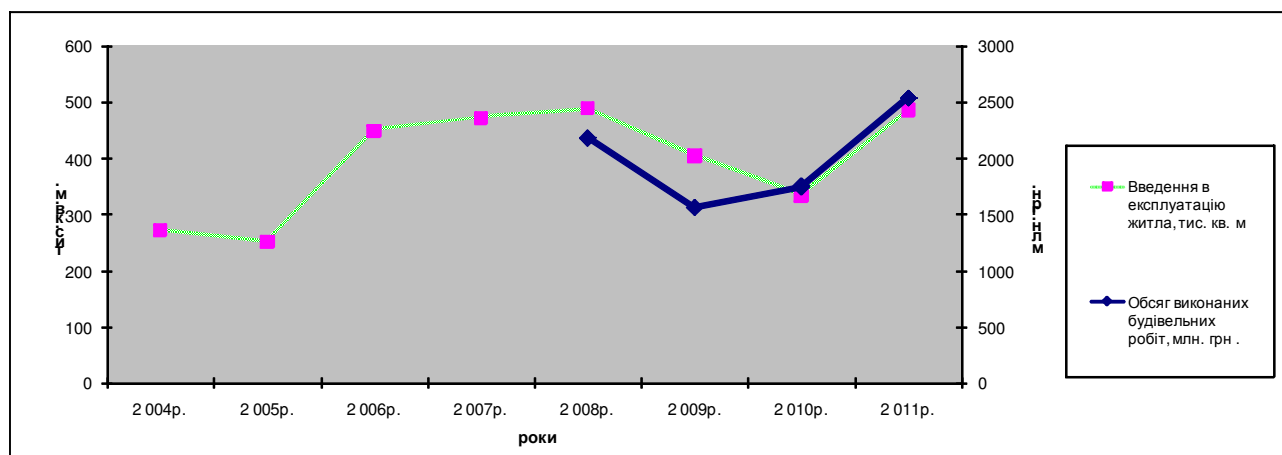

Рис. 1.7. Динаміка будівельно-монтажних робіт та введення в експлуатацію житла у м. Одесі в 2004-2011 роках

Водопостачання міста забезпечує ТОВ «Інфокс» (філія «Інфоксводоканал») через централізований водопровід та локальні системи водопостачання деяких промислових підприємств. Поверхневим джерелом водопостачання є ріка Дністер, розташована на відстані 40 км від міста. Очищення води здійснюється на єдиному водоочисному комплексі «Дністер», потужністю 840 тис. куб. м/добу, з водозабором біля м. Біляївка.

З 2004 року вода споживачам у місті та прилеглих населених пунктах подається цілодобово. В основному трубопровід виготовлено із чавуну – 59%, зі сталі 37%, залізобетону 2,5%, асбестцементу – 1%, пластику – 0,46%.

Загальна протяжність системи головних водовідводів	– 280,1 км.
Загальна протяжність водоводів і водопровідних мереж	– 1658,4 км.
Загальний обсяг резервуарів міста	– 233100 куб. м.

Сучасні річні обсяги споживання води у місті становлять 177 млн. куб. м., з них на побутово-питні потреби – 105,3 млн. куб. м. Висока зношеність магістральних і розподільних мереж – головна проблема водопостачання міста.

Водовідведення забезпечує міська каналізація, що відводить стічні води від споживачів міста Одеси на каналізаційні очисні спорудження СБО «Північна» і СБО «Південна».

Потужність міських очисних споруд	– 220 млн. куб. м.
Загальне водовідведення	– 165,1 млн. куб. м.
Протяжність каналізаційної мережі м. Одеси	– 680,2 км
Протяжність напірних колекторів	– 88,9 км
Протяжність напірних і самотливих колекторів	– 598,4 км

Каналізаційні випуски житлових будинків виконані в основному з керамічних і чавунних труб. Матеріали, з яких виготовлені напірні трубопроводи, - сталь, залізобетон, діаметром 600 - 1400 мм. Каналізаційні мережі прокладено на глибині 2 - 13 м. Матеріали, з яких виготовлено колектори, - бетон, залізобетон, природний камінь. Вік каналізаційної мережі - від 30 до 140 років.

Електропостачання в місті забезпечує ВАТ «Енергопостачальна компанія «Одесаобленерго». Джерелами електропостачання є такі вузлові підстанції (див. рис. 1.8).

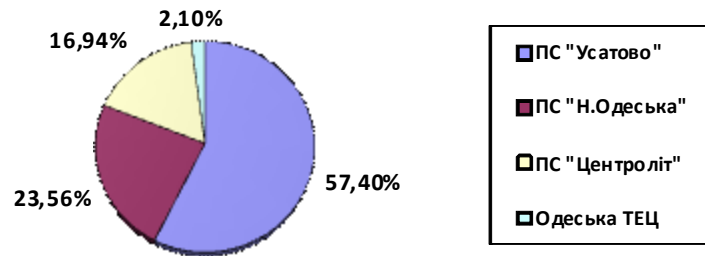

Рис. 1.8. Джерела електропостачання м. Одеса

Обслуговування абонентів здійснюють:

- ✓ служба підстанції технічної дирекції ВАТ «Одесаобленерго»;
- ✓ служба високовольтних ліній технічної дирекції ВАТ «Одесаобленерго»;
- ✓ 3-и районні електромережі: Північна РЕС; Центральна РЕС; Південна РЕС.

Електроспоживання	– 3 261,8 млн. кВт/ год.
Довжина ліній електропередач	– 3 496,57 км 04-110 кВ

З метою стабільного енергопостачання необхідно будівництво в місті нових електропідстанцій та модернізація існуючих.

Теплопостачання міста здійснюється ПАТ «Одеська ТЕЦ» та комунальним підприємством «Теплопостачання міста Одеси». До складу останнього входять магістральні й розподільні теплові мережі, центральні теплові пункти, опалювальні котельні.

Кількість котелень, що знаходяться в повному господарському веденні КП «Теплопостачання міста Одеси» - 138 од, у т.ч.: газових котелень – 129 од., вугільних котелень – 9 од. Кількість котелень, що знаходяться на технічному обслуговуванні – 4 од. Встановлена теплова потужність котелень, що знаходяться на технічному обслуговуванні - 2,4 Гкал/годину. Приєднана теплова потужність котелень, що знаходяться на технічному обслуговуванні - 0,8 Гкал/годину.

Треба відзначити і високий рівень зношеності теплових мереж та ТЕЦ.

Протяжність теплових мереж	- 770,5 км,
у т.ч.:	
- магістральних мереж	- 161,4 км
- мереж опалення	- 432,2 км
- мереж гарячого водопостачання	- 176,9 км
- у старому та аварійному стані	- 464,8 км

Газопостачання здійснює ПАТ «Одесагаз». Загальний обсяг газифікації міста на базі природного газу сягає 92%. Три газорозподільні станції подають природний газ високого, середнього та низького тиску до споживачів.

Обсяг газопостачання	– 792,3 млн. куб м
Довжина розподільних газопроводів	– 1 264,73 км

Існуюча система *внутрішньоміського транспорту* представлена маршрутними мережами – трамвайними, тролейбусними, автобусними. У 2011 році маршрутна мережа міста становила 136 маршрутів. Загальна протяжність міських маршрутів становить 3 800,7 км. Її розподіл за видами мереж представлено на рис. 1.9.

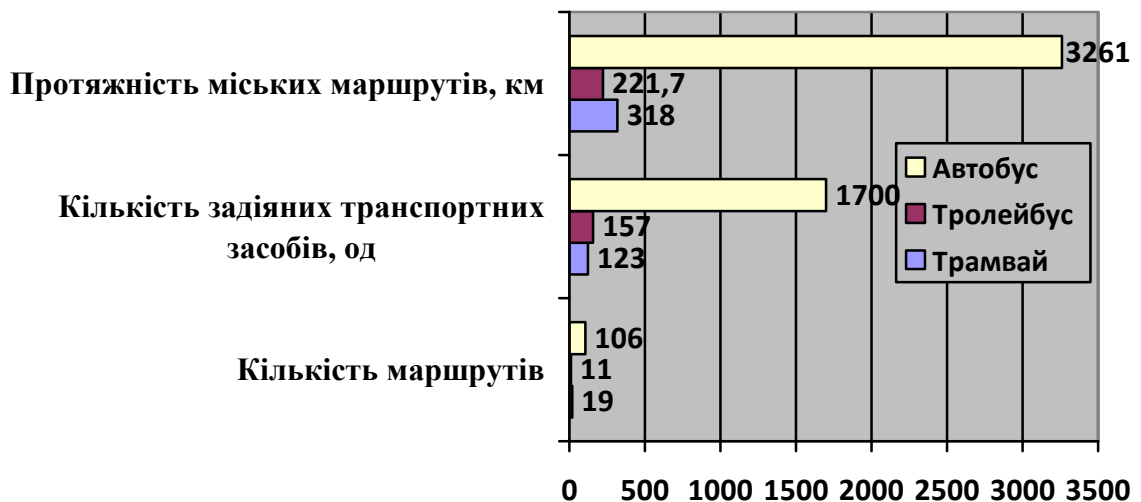

Рис. 1.9. Основні показники системи внутрішнього міського транспорту

1.8. Екологічна ситуація на території міста

Одеса одночасно є містом з розвинутою санаторно-курортною інфраструктурою і великим транспортно-промисловим центром, що впливає на екологічний стан міста.

Для Одеси характерне значне розмаїття природних і соціально-економічних умов, вигідне економіко-географічне розташування, багаті рекреаційні ресурси, розвинені галузі соціальної сфери у поєднанні з наявною курортною інфраструктурою та потенційно перспективною індустрією туризму.

Водночас економічне зростання в місті супроводжується також зростанням забруднення навколишнього середовища. Екологічні проблеми, що потребують вирішення, пов'язані з:

- якістю питної та морської води.
- проблемою утилізації відходів;
- забрудненням атмосферного повітря шкідливими речовинами;
- недостатньою кількістю та площею об'єктів природно-заповідного фонду;
- деградацією Куяльницького лиману, на березі якого розташований лікувальний курортний комплекс міжнародного значення;

Основним джерелом *питної води* Одеси є річка Дністер. Господарська діяльність в басейні ріки призводить до погіршення якості води, ускладнює водопостачання населення. Вода Дністра вміщує високі концентрації нітритів, фосфатів, заліза, міді, хрому, нафтопродуктів, кальцію.

Забрудненою залишається морська вода в межах м. Одеси, де зосереджено найбільше антропогенне навантаження, а гідрологічні властивості Одеської затоки не забезпечують достатнього самоочищення морської води.

Основними джерелами *забруднення ґрунту* в м. Одесі є викиди промислових підприємств, пересувних джерел забруднення, накопичення на території міста в промислових зонах неутилізованих відходів, незадовільно

функціонуючі системи санітарної очистки. Певний вплив на рівень забруднення ґрунту має невпорядковане розміщення токсичних промислових відходів, які утворюються внаслідок діяльності промислових підприємств міста.

Автотранспорт є головним джерелом надходження до ґрунту вуглеводнів різних класів та свинцю, які займають основне місце у валових викидах.

Проблема утилізації *відходів* – одна з основних. Промислові токсичні відходи вносять значний вклад у формування техногенного навантаження на природні ресурси. Це зумовлено багаторічною практикою розміщення всіх видів токсичних відходів на підприємствах, організованих та неорганізованих звалищах і сховищах. Більше двох третин токсичних відходів утворюються внаслідок виробничої діяльності промислових підприємств. Питома частка відходів, що утворюються підприємствами житлово-комунальної сфери та транспортної галузі, складає відповідно 26% і 3%. Необхідне будівництво сучасного сміттєпереробного комплексу та запровадження сучасних методів збору та переробки ТПВ.

У місті забруднено атмосферне повітря за рахунок викидів підприємств хімічної промисловості та нафтопереробки і насамперед автомобільного транспорту, які становлять майже 77% від загального обсягу викидів. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у 2011 році становили 74837 тонн, частка міста в обласному підсумку становить 43,1%.

Спостереження за станом атмосферного повітря здійснюється 8-а стаціонарними постами, а також стаціонарним постом спостереження на території Екологічного університету й муніципальною пересувною лабораторією служби екологічного контролю при КП «Центр екологічних проблем та ініціатив».

7 із 8 стаціонарних постів розташовані в найбільш забруднених районах міста (промислові зони і транспортні розв'язки), і лише 1 – у курортній зоні (Французький бульвар), де індекс забруднення становить 4 одиниці, що в два

рази нижче середнього по Україні. При цьому необхідно брати до уваги, що співвідношення між сільбищно-рекреаційною та промисловими зонами міста становить 75% і 25% відповідно.

Проводяться роботи з оздоровлення екологічного стану міста за такими напрямками: введення в експлуатацію пилогазоочисних установок й споруд, участь у модернізації й реконструкції існуючих очисних установок, ліквідація джерел забруднення.

Найбільший рівень забруднення атмосферного повітря основними і специфічними речовинами реєструються в північному і північно-східному промислових районах міста /Пересип, Застава/, де розташовані нафтопереробні, цементні, хімічні заводи, ТЕЦ та інші. Потенційними джерелами забруднення компонентів гідросфери нафтовідходами є передусім підприємства з переробки, транспортування, зберігання та розподілу нафти і нафтопродуктів (ПАТ «Лукойл-Одеський НПЗ», ПАТ «Ексімнафтопродукт», ПАТ «Одеснафтопродукт»), а також морський, залізничний та автомобільний транспорт.

Територія, зайнята *зеленими насадженнями* всіх видів, у межах міста складає 5,4 тис. га. Орієнтовна площа зелених насаджень загальноміського користування складає 1043,14 га. Найсуттєвішим чинником, що обмежує збільшення ефективності зелених насаджень, є недостатня площа зелених насаджень загального користування порівняно з їх нормативним забезпеченням. При нормі зелених насаджень загального користування 12 м² на одного міського жителя, згідно з ДБН 360-92, фактично в Одесі наявні лише 10 м². На території міста розташовані різні об'єкти природно-заповідного фонду, переважно місцевого значення: Міський сад, дендропарк «Перемоги», парк культури та відпочинку ім. Ленінського Комсомолу, гідропарк «Лузанівка», центральний парк культури та відпочинку ім. Шевченка, парк культури та відпочинку «Дюківський сад» та ін.

1.9. Фінансово-бюджетна ситуація

Фінансовий результат до оподаткування як алгебраїчна сума прибутку (збитку) підприємств від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових, інших та надзвичайних доходів (прибутків) становила у 2011 році від'ємну суму – 974,2 млн. грн. Але треба відзначити, що порівнянно з 2010 роком ця сума зменшилася на 59,2 млн. грн.

Кількість прибуткових підприємств у місті становила 56,3% до загальної кількості підприємств, а їх частка в обласному підсумку з прибутку до оподаткування прибуткових підприємств становила у 2011 році 52,1%.

Бюджетна політика м. Одеси спрямована, насамперед, на забезпечення стабілізації та детінізації економіки, відновлення зростання фінансових ресурсів міста, розвиток підприємницької діяльності, поліпшення інвестиційного клімату, збільшення розміру заробітної плати, своєчасної виплати та погашення заборгованості із заробітної плати та легалізації доходів, забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів.

Залежність бюджету від окремих статей доходу є досить типовою для українських муніципальних утворень, як і низька можливість вносити власні корективи в доходну або видаткову частини бюджету.

Позитивними моментами є значний соціально-економічний потенціал міста основу якого складає діяльність підприємств сфери транспорту, розвинена промислова галузь та туристично-рекреаційний комплекс міста.

Структура операційних надходжень бюджету міста Одеси залишається стабільною – найбільша питома вага припадає на податкові надходження, зокрема на податок на доходи фізичних осіб та плату за землю.

Бюджет м. Одеси на 2011 рік затверджений рішенням Одеської міської ради № 269-VI від 04.01.2011 р. Його структура представлена на рис. 1.10.

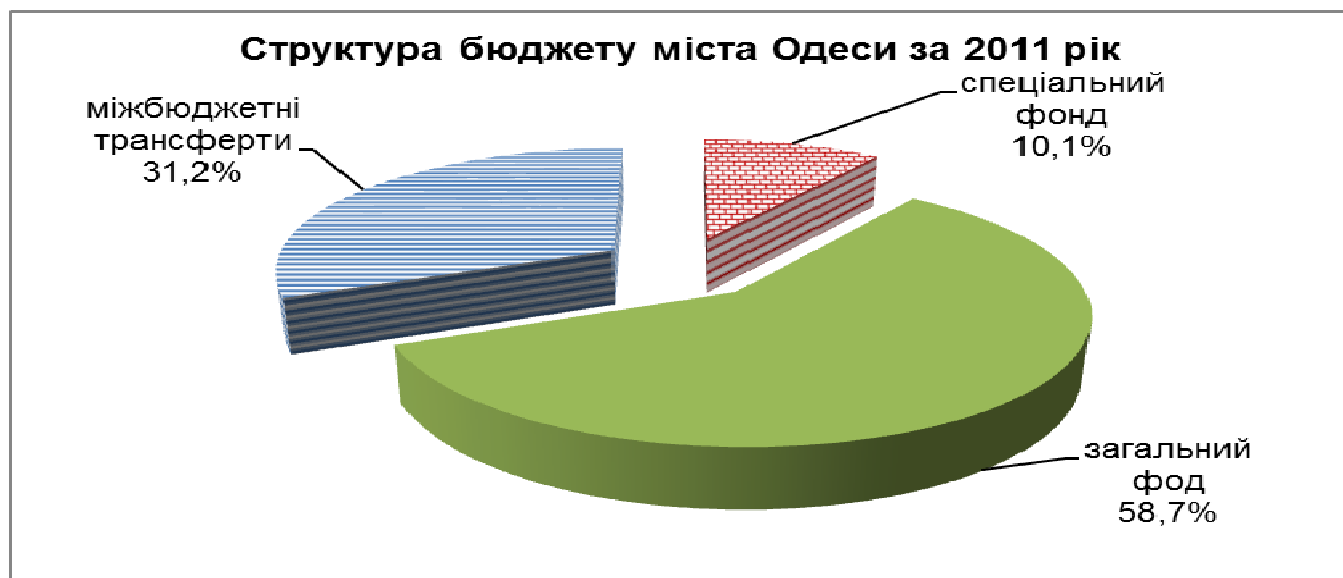

Рис. 1.10. Структура бюджету м. Одеса на 2011 рік

Бюджет міста Одеси за 2011 рік за доходами виконано у сумі 2 783 391,4 тис. грн. або 94,9 % від уточнених річних планових показників.

До факторів, які позитивно позначаються на операційних доходах бюджету м. Одеси у 2011 році, відноситься зростання фонду заробітної плати у місті, чому сприяло збільшення розміру середньомісячної заробітної плати. Зокрема порівняно з 2010 роком збільшили обсяги надходження податку на доходи фізичних осіб переважна більшість бюджетоутворюючих промислових підприємств міста.

До 2008 року Одеса відносилась до категорії міст-донорів, а вже останні 5 років до міст – реципієнтів, а саме бюджет міста отримує дотацію вирівнювання. Обсяги означеної дотації демонстрували високу волатильність. За підсумками 2011 року бюджет міста отримав з Державного бюджету кошти в обсязі 149,2 млн. грн., що складає 9,1% від обсягу доходів загального фонду бюджету міст.

За результатами 2011 року на доходну частину бюджету міста Одеси вплинуло подальше відновлення економіки міста та внесення змін в бюджетне законодавство, що у сукупності забезпечило зростання доходів бюджету

територіальної громади (без урахування трансфертів), порівняно з попереднім роком, на 6,5% до 1 913,9 млн. грн.

Доходи спеціального фонду бюджету міста демонструють високу волотильність, що пов'язано як зі змінами у нормативно-правовому полі так і повільним відновлення економіки міста, зокрема галузі будівництва. За підсумками 2011 року зменшення надходжень до спеціального фонду без урахування трансфертів на 23,8% відбулось через скорочення обсягів коштів, що надійшли від відчуження нерухомого майна та реалізації землі комунальної форми власності.

Високі показники розвитку малого бізнесу в місті та прийняті зміни до бюджетного законодавства України на даний час певною мірою компенсують втрати доходу бюджету розвитку Одеси від незадовільних тенденції які продовжують домінувати на ринку нерухомості адміністративно-територіальної одиниці.

Виходячи з умов формування бюджетної політики, основними завданнями Одеської міської ради є підвищення ефективності управління та витрачання бюджетних коштів, продовження реалізації соціальних ініціатив Президента України.

Обсяг бюджету міста Одеси на 2011 рік за видатками з урахуванням змін складає **2 965 223,5 тис.грн**, у тому числі загальний фонд – 2 513 999,6 тис. грн., спеціальний фонд – 451 223,9 тис. грн.

Структура видатків бюджету м. Одеси представлена на рис. 1.11.

Виконання бюджету міста Одеси за 2011 року за видатками склало **2 732 652,2 тис.грн** або 92,2%, у тому числі по загальному фонду – 2 379 231,4 тис.грн або 94,6%, спеціальному фонду – 353 420,8 тис.грн або 78,3%.

За підсумками 2011 року обсяг видаткової частини бюджету м. Одеси, без урахування трансфертів до бюджетів інших рівнів, збільшився на 11,5% порівняно з фактичним виконанням у 2010 році внаслідок зростання переважної більшості статей видатків з бюджету міста.

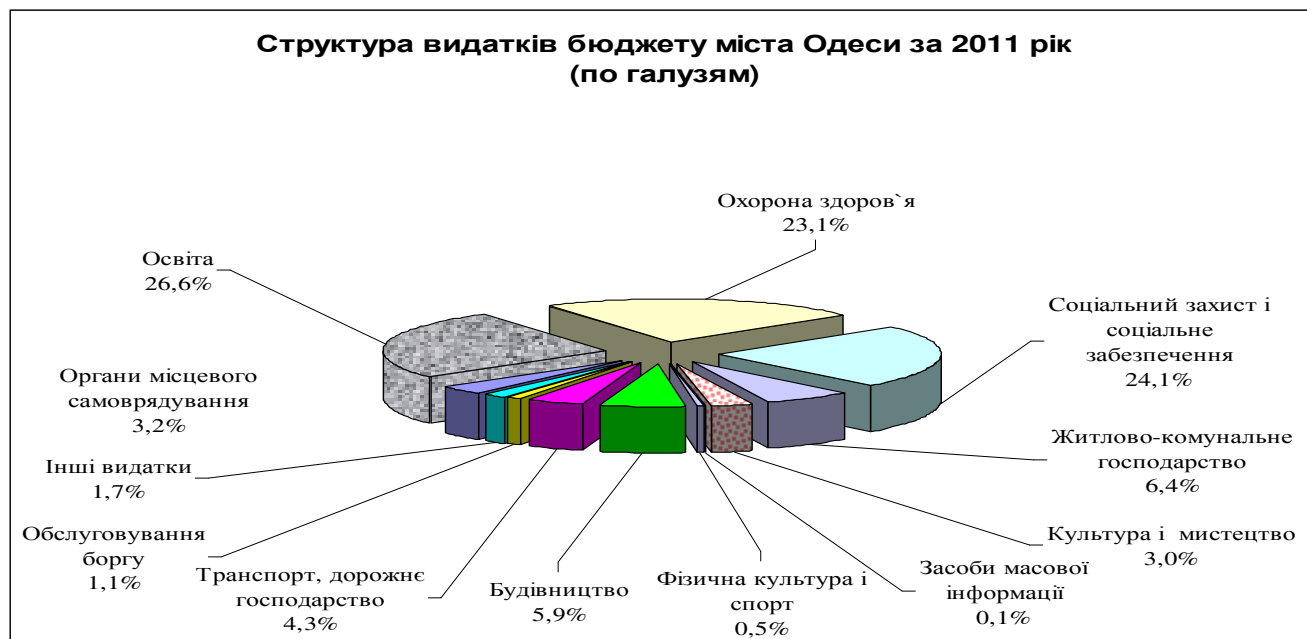

Рис. 1.11. Галузева структура видатків бюджету за 2011 рік

Протягом 2009-2011 рр. видаткова частина бюджету міста зберігала соціальну спрямованість: у 2011 році 77,3% сукупних асигнувань (без урахування трансфертів до бюджетів інших рівнів та коштів, що передаються з однієї частини бюджету до іншої) спрямовується на такі статті як «Освіта», «Охорона здоров'я», «Соціальний захист і соціальна допомога», «Культура та мистецтво» та «Фізична культура та спорт», що в цілому є характерним для бюджетної системи України. Обсяг видатків за цими галузями у 2011 році зріс на 16,19%, порівняно з фактичним виконанням у 2010 році.

Одеська міська рада протягом 2011 року проводила активну політику, спрямовану на скорочення обсягів кредиторської заборгованості, що була накопичена у попередні бюджетні періоди. Загальний обсяг кредиторської заборгованості протягом 2011 року було скорочено на 40,1% до 232,5 млн. грн. станом на 01.01.2012 р., а обсяг простроченої заборгованості за вказаний період зменшено в 2,6 рази до 86,4 млн. грн.

1.10. Розвиненість мережі та дієвість громадських організацій, органів самоорганізації населення, рівень співпраці влади з громадськими організаціями та приватними структурами

В Одесі створені умови для участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Статут м. Одеси регламентував використання норм прямої демократії (місцеві ініціативи, громадські слухання, зібрання мешканців), визначив робочі органи для проведення консультацій влади і представників громадськості, механізми контролю влади, її регулярну звітність.

Підвищення якості життя мешканців, що проживають у мікрорайонах міста, на території яких здійснюють свою діяльність органи самоорганізації населення (СОН), та задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб населення здійснюється шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг через органи СОН.

Одеса є лідером в розвитку органів самоорганізації населення. У 2011 році у місті діяло 30 органів самоорганізації населення (більшість зареєстровані як юридичні особи), в тому числі 25 комітетів мікрорайонів, один квартальний комітет та 4 будинкові комітети. Кількість комітетів мікрорайонів по районах міста показано на рис. 1.12.

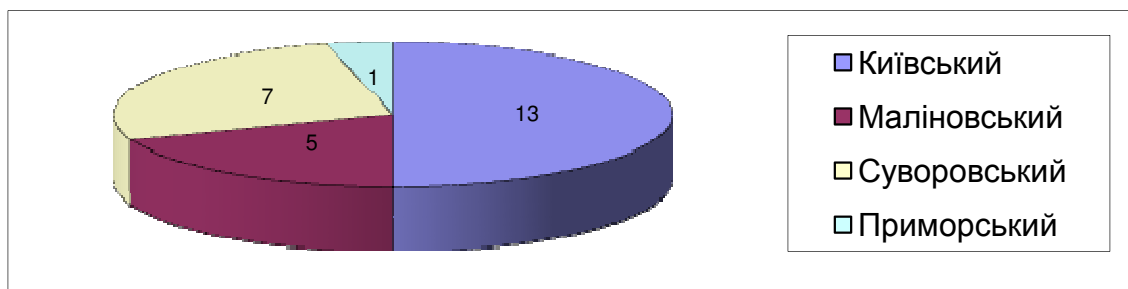

Рис.1.12. Розподіл комітетів мікрорайонів по районах міста

Розроблена та діє Програма розвитку органів самоорганізації населення в м. Одесі на 2012-2015 роки, яка передбачає збільшення кількості СОН,

впровадження нових методів їхньої роботи: бригади з благоустрою; утримання житлового фонду тощо.

У місті зареєстровано 113 та легалізовано 69 громадських організацій. Створено та діє Координаційна рада керівників громадських та благодійних організацій, рада ветеранських організацій; рада національно-культурних товариств; релігійна рада при Одеському міському голові. Надається фінансова підтримка громадським об'єднанням відповідно до затвердженого порядку використання коштів, передбачених в бюджеті міста.

З метою залучення громадськості до вирішення соціальних проблем міста Одеси щороку приймається Програма вирішення пріоритетних проблем міста Одеси з використанням механізму соціального замовлення. У 2012 році за допомогою Програми планується виконати соціальних замовлень на суму 825 тис. грн., з кількістю номінацій 11, а середній обсяг витрат на одну номінацію – 75,0 тис. грн.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ОБМЕЖЕНЬ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

При здійсненні SWOT-аналізу доцільно провести стратифікацію територіального простору, тобто розшарування простору за певними складовими. Сильні та слабкі сторони міста, зовнішні можливості та загрози для перспективного розвитку за певними складовими територіального простору, що визначені науковцями та фахівцями з питань стратегічного планування, представлені у таблицях 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1

Сильні та слабкі сторони розвитку м. Одеси

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
1. Географічне розташування	
<ul style="list-style-type: none"> Вигідне географічне розташування на перехресті міжнародних транспортних коридорів Приморське та прикордонне розташування Сприятливі природно-кліматичні умови для оздоровчого відпочинку Наявний природно-рекреаційний потенціал (море, лимани, пляжі, лікувальні грязі, ропа, мінеральні води) для лікувального відпочинку та туризму Практично не замерзаюча гавань порту 	<ul style="list-style-type: none"> Нетранзитний характер судноплавства у Чорному морі Близькість до так званих «проблемних територій» (Придністров'я) Порт не має великих глибин
2. Населення та трудові ресурси	
<ul style="list-style-type: none"> Висококваліфікована робоча сила Значний інтелектуальний, освітній, науковий та науково-дослідницький потенціал Достатньо високий рівень освіти населення 	<ul style="list-style-type: none"> Висока щільність населення Проблемна демографічна ситуація (тенденція зменшення населення у т.ч. працездатного населення та його питомої ваги) Перевищення коефіцієнта смертності над коефіцієнтом народжуваності населення Невисокий середній рівень тривалості життя населення Непопулярність здорового способу життя серед населення міста

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатня кількість лікарів загальної практики – сімейної медицини для надання первинного рівня медичної допомоги населенню міста • Високий рівень захворюваності на туберкульоз, ВІЛ-СНІД
3. Просторова організація	
<ul style="list-style-type: none"> • Переважно рівнинний рельєф місцевості, на якій розташоване місто • Сформований у країнах світу імідж міста; світова відомість та привабливість багатою історією, архітектурою, традиціям культурного життя • Розвинена транспортна мережа (морський, повітряний, залізничний, автомобільний транспорт) • Наявність кількох-десятьків міст-побратимів • Налагоджені транспортні зв'язки міста та приміських територій • Обласний центр 	<ul style="list-style-type: none"> • Значні труднощі із розширенням кордонів міста • Наявність мережі катакомб • Обмеженість територій, сприятливих для забудови • Природна обмеженість міста через приморське розташування • Розтягнутість міста, а, відповідно, інфраструктури і комунікацій через розташування міста переважно вздовж моря по вісі «Південь-Північ» • Розташування в межах міста основних об'єктів транспортної інфраструктури – порту, аеропорту, товарних залізничних станцій
4. Екологія	
<ul style="list-style-type: none"> • Приморське розташування території міста • Наявність об'єктів природно заповідного фонду • Безкоштовне бюветне водозабезпечення • Використання гуманного методу зниження чисельності безпритульних тварин природним шляхом • Системний моніторинг атмосферного повітря; • Активне співробітництво громадських організацій з міською владою щодо вирішення екологічних проблем та підвищення екологічної культури населення 	<ul style="list-style-type: none"> • Високий рівень забрудненості атмосферного повітря • Деградація водних (висихання Хаджибейского лиману) та бальнеологічних ресурсів (насамперед Куяльнику) • Недостатній рівень екологічної безпеки одеських акваторій, пляжів та довкілля міста • Нестача зелених насаджень • Розташування в межах міста екологічно небезпечних промислових підприємств • Відсутність сміттєпереробних заводів та наявність звалищ, що вичерпали свій ресурс • Значні території міста потребують рекультивації (поля фільтрації)

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
5. Житлова сфера	
<ul style="list-style-type: none"> Різноманітна житлова забудова Наявність трьох житлових зон 	<ul style="list-style-type: none"> Високий рівень морального та фізичного зносу житлового фонду, насамперед центральної частини міста Низький рівень забезпеченості житлом Розміщення будинків у санітарно-захисних зонах підприємств I-III класів екологічної небезпеки
6. Інженерна інфраструктура	
<ul style="list-style-type: none"> Розвиток сучасних засобів зв'язку Оновлення електромереж та будівництво нової електропідстанції в центральній частині міста Наявність розгалуженої мережі електропостачання, водопостачання, каналізації, тепlopостачання Реалізація кількох крупних інфраструктурних проектів (глибоководний випуск, каналізаційний колектор) 	<ul style="list-style-type: none"> Висока зношеність інженерної інфраструктури міста (магістральних і розподільних мереж електро-, тепло-, водопостачання, каналізації) Висока аварійність на комунальних інженерних комунікаціях Недостатній рівень інвестицій на відновлення та розвиток комунального господарства міста Висока зношеність, не ефективність та моральна застарілість ТЕЦ, яка вичерпали свій ресурс і потребує заміну. Відсутність затвердженого генерального плану міста
7. Соціальна інфраструктура	
<ul style="list-style-type: none"> Велика кількість пам'ятників архітектури, історії й культури Розгалужена мережа закладів середньої та вищої освіти Велика кількість санаторіїв та будинків відпочинку Розгалужена мережа закладів культури та розваг 	<ul style="list-style-type: none"> Низький рівень конкурентоспроможності курортних та туристичних послуг, їх невідповідність світовим стандартам Слабо розгалужена мережа інформаційно-сервісних послуг туристичної сфери Обмежені бюджетні кошти на соціальний розвиток Недостатня забезпеченість дошкільними закладами Приміщення більшості медичних закладів потребують ремонту, значна частина обладнання застаріла Значна кількість пам'ятників архітектури, історії та культури потребують реставрації Відсутність загальноміської лікарні швидкої допомоги

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
8. Економіка	
<ul style="list-style-type: none"> Диверсифікована промисловість Наявність значного економічного потенціалу (промислового, транспортного, рекреаційного та інших) Світова відомість міста як торговельного центру Велика кількість суб'єктів малого та середнього бізнесу Значна питома вага міста в економіці регіону Розгалужена мережа фінансових установ (банки, страхові компанії та ін.) 	<ul style="list-style-type: none"> Застарілі витратні технології на багатьох підприємствах Високий рівень фізичного та морального зносу виробничих фондів Низький рівень використання виробничих фондів у промисловості Не розгалужена інноваційна інфраструктура Мала доля випуску інноваційної та конкурентоздатної новітньої продукції Низька якість послуг при їх високій вартості Несприятливий інвестиційний клімат у державі Непрацюючі та збиткові великі промислові підприємства Значна питома вага тіньового сектора економіки Нестабільне податкове законодавство Складна та корумпована дозвільна система Несприятливе середовище для розвитку бізнесу – велика кількість дозвільних процедур, дозволів, контрольних органів, що зумовлено чинним законодавством Недостатня конкурентоспроможність міста-курорту на вітчизняному та світовому ринках

Таблиця 2.2

Можливості та загрози розвитку м. Одеси

Можливості	Загрози
1. Демографічні процеси	
<ul style="list-style-type: none"> Створення розгалуженої системи дошкільних закладів Допомога багатодітним сім'ям Підвищення рівня соціальних гарантій для сімей з дітьми 	<ul style="list-style-type: none"> Зменшення чисельності населення Збільшення частки населення пенсійного віку і, як наслідок, демографічного навантаження Поширення небезпечних хвороб: туберкульозу, ВІЛ-СНІД, наркоманії Збільшення кількості іноземних мігрантів з найбільш небезпечних країн

Можливості	Загрози
2. Економіка	
<ul style="list-style-type: none"> Участь міста у реалізації Національних проєктів, а також проєктів, передбачених Стратегіями розвитку Одеської області та міста Розробка програм з оздоровлення великих промислових підприємств Покращення інвестиційного клімату Зменшення питомої ваги тіньової економіки Спрощення дозвільної системи у бізнесі та земельних відносинах 	<ul style="list-style-type: none"> Посилення конкуренції з боку інших міст України та світу з позицій ціни, дотримання стандартів якості, безпеки споживання, екологічності товарів та послуг тощо Зростання обсягів імпорту товарів побутового призначення, продуктів харчування, продукції машинобудування Несприятливе законодавство Політична нестабільність у державі та регіоні Зростання енергетичної залежності економіки міста
3. Туризм	
<ul style="list-style-type: none"> Не повністю реалізований туристичний потенціал, включаючи культурно-історичну спадщину (історія, архітектура) Збільшення кількості відпочиваючих та туристів Включення історичного центру міста до основного списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО Збільшення обсягів внутрішнього та зовнішнього туризму 	<ul style="list-style-type: none"> Зростання антропогенного, екологічного та техногенного навантаження Забруднення твердими побутовими відходами Забруднення повітря Скорочення пляжної зони загального користування Недостатня кількість професійно підготовлених кадрів в індустрії туризму
4. Регіональні та інтернаціональні контакти	
<ul style="list-style-type: none"> Співпраця з українськими містами та містами країн-сусідів Розширення міжнародних контактів Міжрегіональна співпраця Проведення постійних культурних заходів національного та світового рівня (кінофестивалів та ін.) Активна участь у світових та європейських конкурсах з проєктів розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> Конкуренція з боку сильних партнерів Недостатній досвід з організації впровадження міжнародних проєктів технічної допомоги
5. Розвиток місцевого самоврядування	
<ul style="list-style-type: none"> Децентралізація влади та розвиток місцевого самоврядування Залучення грантових коштів на розвиток громади Активне співробітництво громадських організацій з міською владою щодо вирішення проблем міста Удосконалення системи управління містом. 	<ul style="list-style-type: none"> Обмежена фінансова база місцевого самоврядування Політична та економічна нестабільність у країні Недосконалість законодавства щодо розвитку місцевого самоврядування Обмеження повноважень місцевих громад щодо розпорядження комунальною землею та майном

Результати проведеного аналізу соціально-економічного розвитку міста дозволяють згрупувати проблеми міста у такі блоки:

1. Економічні (тенденція скорочення обсягів промислового виробництва, низький рівень інноваційної, конкурентоздатної та високоліквідної продукції, не розгалужена інноваційна інфраструктура, значна частка тіньового сектора, недостатній розвиток туризму, зменшення обсягу інвестицій, низькі обсяги залучення іноземних інвестицій, невизначеність напрямків спеціалізації міста, недостатнє просування бренду міста та ін.).
2. Транспортні (втрата позицій міста як розвиненого морського транспортного центру держави, відставання наявної транспортної інфраструктури від потреб споживачів).
3. Екологічні (несприятлива екологічна ситуація: високий рівень забрудненості атмосферного повітря, деградація бальнеологічних ресурсів, зменшення зелених насаджень, скидання у море недостатньо очищених стічних вод).
4. Соціальні (низький життєвий рівень більшості населення, непопулярність здорового способу життя серед населення міста, недостатня забезпеченість дошкільними закладами, висока зношеність інженерних комунальних мереж, житла, будівництво житлових масивів не завжди супроводжується відповідною соціальною інфраструктурою та ін.).
5. Управлінські (застарілі методи управління містом, невикористання переваг приватно-державного партнерства, відсутність концепції створення комунальних підприємств міста, відсутність розрахунків загальноприйнятих індексів розвитку: людського розвитку, якості життя та ін.).

РОЗДІЛ 3

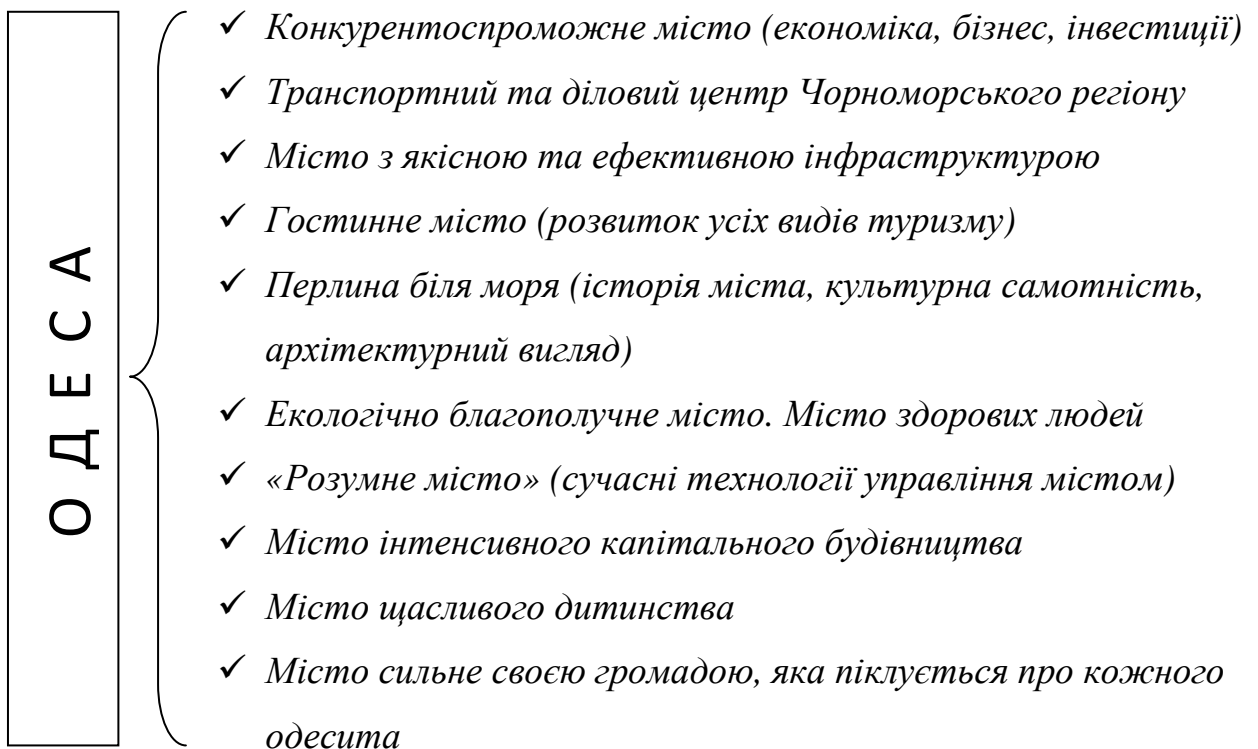
БАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО

Місія міста: *«Одеса – місто, у якому хочеться жити»*

Досягнення стратегічної мети розвитку міста можливе завдяки реалізації п'яти базових цілей:

- Одеса – місто, комфортне для життя;
- Одеса – чисте та зелене місто;
- Одеса – самобутнє місто, з багатою історією та культурою;
- Одеса – місто, зручне для бізнесу та привабливе для інвесторів;
- Одеса – місто, у якому мешканці довіряють міській владі.

Пріоритетними напрямками розвитку міста визнані:

Взаємозв'язок місії, базових цілей та пріоритетних напрямків розвитку міста представлено на рис. 3.1.

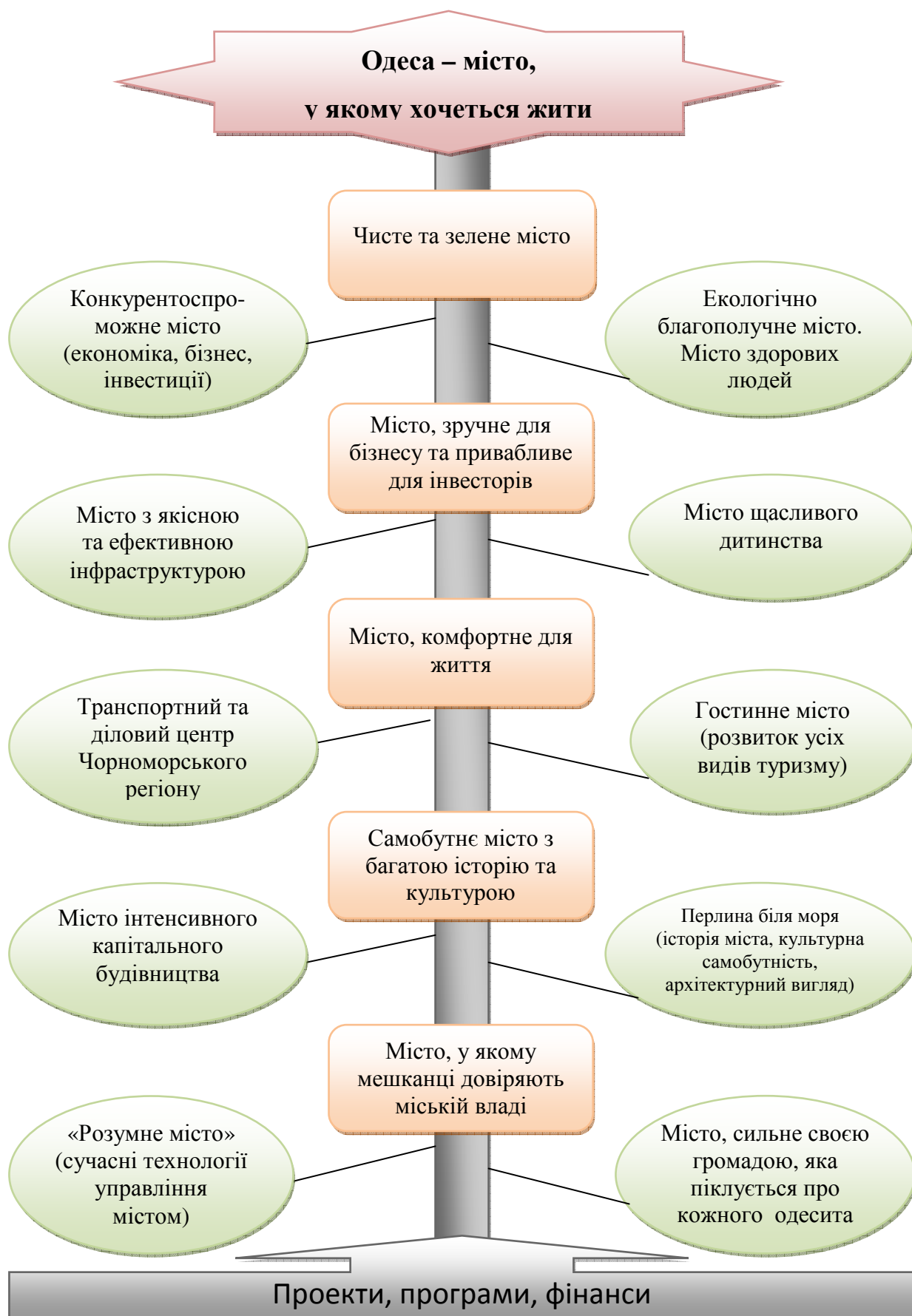

Рис. 3.1. Дерево цілей та пріоритетів розвитку м. Одеси

Можливі сценарії розвитку міста

Досягнення поставлених цілей у вирішенні завдань за пріоритетними напрямками розвитку Одеси можливо різними шляхами. Поєднання зовнішніх і внутрішніх чинників реалізації Стратегії в розрізі часу її реалізації створює деревовидний характер шляхів бачення досягнення стратегічної мети розвитку міста Одеси до 2022 року. У теорії стратегічного управління такий підхід прийнято називати сценарним. Традиційно розглядають три головні сценарії розвитку:

а) песимістичний – діє більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем, і ці загрози, протиріччя і катаклізми можуть зберегти існуючу ситуацію або навіть погіршити її;

б) реалістичний – зовнішні загрози, які виникають, компенсуються новими структурними змінами, з'являються нові можливості зростання на основі використання традиційних підходів;

в) оптимістичний – прогнозоване зростання відбувається за закладеною моделлю на основі традиційних підходів та активного впровадження інновацій.

У Стратегії економічного та соціального розвитку м. Одеси розглядаються всі три вищевикладені варіанти.

Можливими сценаріями соціально-економічного розвитку Одеси до 2022 року є:

Інерційний (песимістичний) – підтримання існуючого становища.

Мобілізаційний (реалістичний) – мобілізація зовнішніх і внутрішніх джерел реалізації стратегії.

Інноваційний (оптимістичний) – впровадження нових інноваційних проектів розвитку міста.

Інерційний сценарій розвитку міста передбачає використання наявного потенціалу території з урахуванням незначного зростання, що відповідає середньостатистичному зростанню ВВП країни на 2-3% у рік (для регіону –

ВРП). Основою соціально-економічного розвитку міста Одеси будуть традиційні види економічної діяльності та підприємництва. Місто розвивається як територія, що характеризується переважно рекреаційною і торговою спеціалізацією економіки, великий транспортний вузол. Підприємства базових галузей міста в основному спрямовані на підтримку досягнутого рівня розвитку. Вони здійснюють заходи, які забезпечують підвищення якості продукції, що випускається і зниження витрат на базі нових енерго- та ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій.

Сталий розвиток міста буде залежати від стабільності розвитку транспортних підприємств, підприємств харчової галузі, нафтогазового, хімічного комплексу, машинобудування. При цьому не очікується значного збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту продукції, що випускається.

Органи міського самоврядування будуть використовувати чинні механізми планування та організації власної діяльності, реагуючи на поточні проблеми, які вирішуватимуться в короткостроковій перспективі бюджетного планування (1 рік), а також шляхом прийняття коротко- та середньострокових програм (1-5 років). Ефективною буде участь у національних проектах, обласних програмах та використання виділених на їх реалізацію фінансових ресурсів.

Особливість цього сценарію полягає в тому, що при значній частці малого бізнесу в економіці Одеси, його внесок у розвиток міста буде залишатися на колишньому рівні.

Високою залишається ймовірність стримування інновацій у соціальній сфері, зниження вкладень в інфраструктуру міста, орієнтація домашніх господарств на виживання, збереження соціальних диспропорцій, низькі темпи зростання економіки міста та життєвого рівня.

З урахуванням середньострокових економічних циклів (для України - 7-9 років) інвестування в економіку міста може знизитися до 2015 р. і потім

повільно зростати до 2019-2020 років. У період з 2019 року ймовірно зниження темпів зростання, прояв кризових явищ із глибиною падіння у 2-3%. Вихід із кризи буде пов'язаний зі збільшенням попиту на споживчому ринку та, як наслідок, розвитком агропромислового комплексу та переробних харчових виробництв в Україні. В основному реалізація цього сценарію безпосередньо залежить від політичної ситуації як в Україні в цілому, так і в Одесі зокрема.

Стратегічний вибір цього сценарію буде полягати в утриманні соціально-економічної ситуації за рахунок стабільності розвитку економіки і доходів населення на прийнятному рівні та їх помірному зростанні залежно від макроекономічної ситуації, яка буде складатися.

Можливості для вирішення питань місцевого значення залишаться майже на існуючому рівні, критичні проблеми міського господарства будуть накопичуватися, залежність від бюджетної політики держави буде зростати. З погляду державного управління та менеджменту, управлінські дії при такій моделі будуть спрямовані на термінове усунення тих проблем, які мають свою давню історію і час від часу «вибухають», а також нових кризових ситуацій і конфліктів, які будуть виникати.

Однак, якщо розглядати такий інерційний сценарій для регіону в цілому, то Одеса буде виглядати краще від інших субрегіонів, особливо тих, які близькі до депресивного стану, а внутрішній ресурс обмежений.

Ліва частина пріоритетів у «дереві міських цілей та пріоритетів» розвитку Одеси (рис. 3.1) не дасть можливості розвитку її соціальної та економічної складової.

Мобілізаційний сценарій розвитку міста передбачає повну реалізацію проектів і програм Стратегії розвитку міста, політичну і соціальну стабільність, вдалий менеджмент, моніторинг, оновлення проектів. Глибинні реформи на державному рівні повинні також бути успішними. У цей сценарій закладаються і певні тренди розвитку світової економіки, яка навіть після можливого

«просідання» у 2013-2014 рр. (значно меншого, ніж у 2008-2009 рр.), почне знову зростати до 2019-2020 року.

Відповідно до цього сценарію Одеса більш активно включається у систему євразійських товарних, інформаційних, фінансових та культурних обмінів як територія для розвитку відповідної транспортно-логістичної інфраструктури та розміщення нових інноваційних наукоємних виробництв. Місто стає ланкою сформованої системи міжрегіонального та міжнародного розподілу праці.

Програми розвитку малого і середнього бізнесу мають стати каталізатором зміни співвідношення «торгівля-виробництво» на користь власного виробництва.

Головний напрямок цього сценарію – розвиток середнього бізнесу та створення умов для накопичення в місті капіталу.

Пріоритетами стають якісне поліпшення кваліфікаційної готовності молоді з метою загального збільшення ресурсу підприємницької здатності, створення необхідних умов для зростання прибутковості економічної діяльності на території міста.

У межах сценарію велике значення має надходження іноземних інвестицій. Однак, оскільки це переважно залежить від ситуації в країні в цілому, особливу увагу необхідно звернути на внутрішні джерела інвестицій.

Розвиток Одеси згідно з цим сценарієм стане «технологічним буксиром» для прилеглих територій.

Так відбувається капіталізація конкурентних переваг на умовах ефективності.

Однак ця модель розвитку не може бути легко і повністю застосована в умовах корупції, несприятливого бізнес-клімату і неповороткої адміністративної машини, тому реалізація сценарію залежить від соціально-політичних тенденцій в країні і регіоні.

Цей сценарій передбачає використання зростаючого потенціалу території,

з урахуванням росту, який відповідає середньостатистичному зростанню ВВП країни в 5-6% на рік (для регіону – ВРП).

Вказаний сценарій є базовим для реалізації цієї Стратегії.

Ліва частина пріоритетів у «дереві цілей та пріоритетів» розвитку Одеси повинна не тільки покрити поточні соціальні потреби, але й забезпечити суттєве зростання добробуту жителів міста.

Інноваційний сценарій розвитку міста передбачає, що Одеса активно включається в систему міжрегіонального та міжнародного розподілу праці з урахуванням заявлених власних пріоритетів та інтересів, відбувається реалізація інноваційних проектів і програм, структурна перебудова економіки міста.

Сутність інноваційного сценарію розвитку буде полягати:

- в економічній спеціалізації території (інноваційно-транспортної, рекреаційної, інноваційно-промислової, агропромислової, фінансової, сервісної);
- в активному проникненні на європейські, зростаючі російські та середньоазіатські (країни СНД) ринки.

Передбачається інтенсивний розвиток інноваційних видів економічної діяльності, комплексна модернізація основних фондів підприємств і поступовий перехід виробництва на новий технологічний рівень.

Сценарій базується на партнерстві бізнесу з науковими установами міста і регіону, впровадженні високих технологій у промисловість, інфраструктуру міста, формуванні у довгостроковій перспективі інноваційних кластерів.

Інноваційний характер розвитку економіки буде залежати від характеру і спрямованості наукових розробок, прийнятих до впровадження.

Будуть створені нові робочі місця, переважно для інноваційно орієнтованої молоді, досягнуто ефективне використання інтелектуального потенціалу і нейтралізація дії чинників, що сприяють бажанню молодих людей

виїхати з міста. Підвищиться рівень оплати праці, відбудеться поліпшення основних параметрів якості життя за рахунок розвитку систем охорони здоров'я, освіти, культури, поліпшення екології міста.

Набуде розвитку потенціал міста як великого туристичного центру, центру ділових комунікацій, з'являться чимало нових об'єктів інфраструктури: виставкові, офісні, готельні, культурно-розважальні комплекси і конгрес-центри.

Такий сценарій передбачає використання різко зростаючого потенціалу території з урахуванням зростання, який відповідає середньостатистичному зростанню ВВП країни в 9-10% на рік (для регіону - ВРП).

Цей сценарій є перспективним для реалізації цієї стратегії.

Ліва частина пріоритетів у «дереві цілей та пріоритетів» розвитку Одеси повинна створити накопичувальний ефект для інноваційного розвитку і забезпечити швидке зростання добробуту жителів міста, наближення до європейських стандартів.

РОЗДІЛ 4

СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ДІЙ

Ефективна реалізація пріоритетних напрямків розвитку міста передбачає вирішення комплексу взаємопов'язаних завдань. Стратегічні цілі та завдання за пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку міста представлені у таблиці 4.1. У структурно-логічній схемі розробки стратегії стратегічний план дій охоплює останні три етапи (див. рис. 4.1).

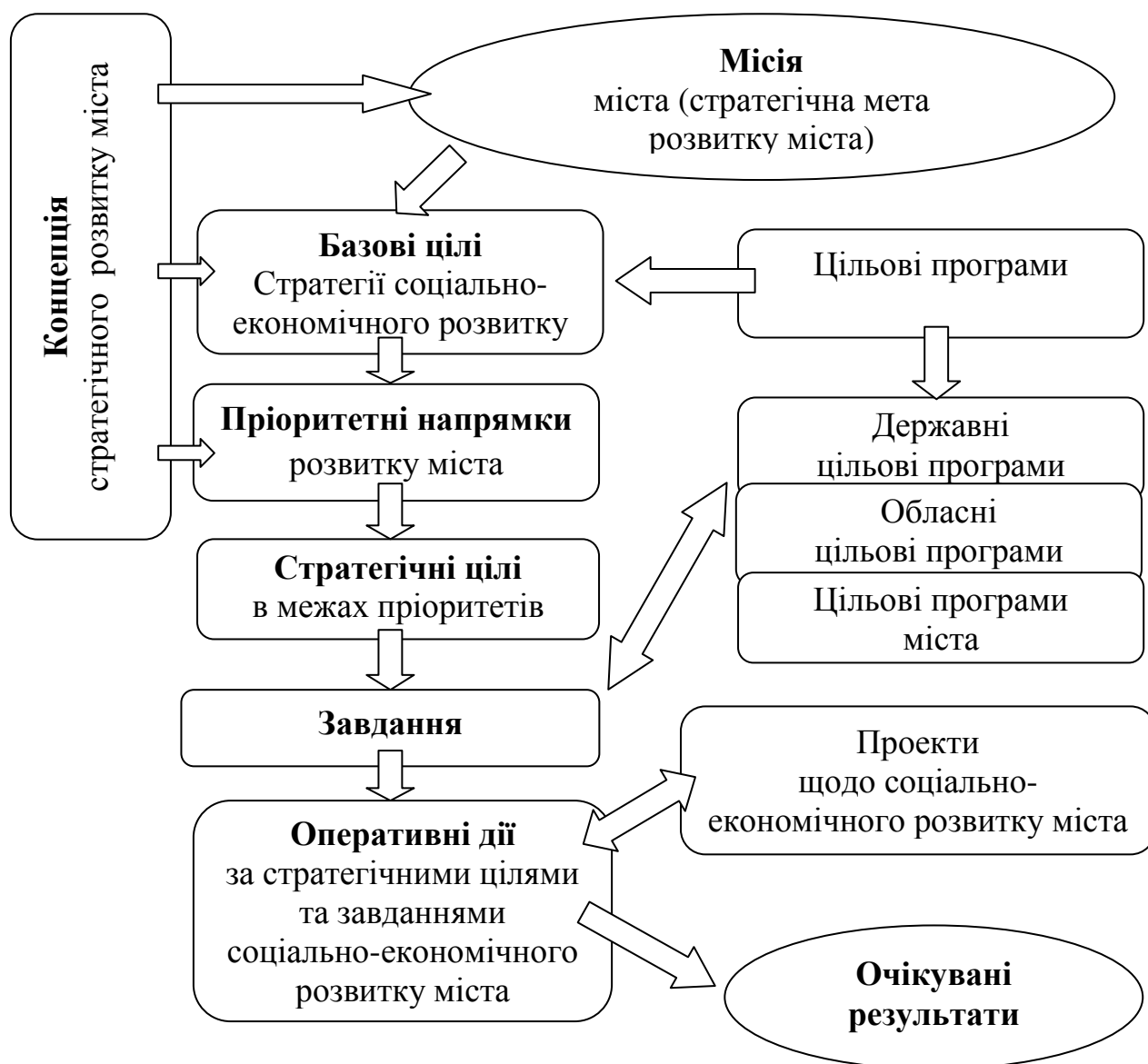

Рис. 4.1. Структурно-логічна схема розробки та реалізації Стратегії

Таблиця 4.1

Стратегічні цілі та завдання за пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку міста

Стратегічні цілі	Завдання
4.1. Пріоритетний напрямок: Конкурентоспроможне місто (економіка, бізнес, інвестиції) – формування та розвиток конкурентоспроможного міста, зручного для бізнесу та привабливого для інвестицій.	
1. Структурна перебудова економіки міста	<p>1.1. Нарощування виробництва та експорту високотехнологічних виробів за рахунок модернізації виробництва, освоєння виробництва інноваційної конкурентоздатної нової продукції, впровадження новітніх енергозберігаючих технологій та систем якості, активної маркетингової політики, будівництва нових підприємств.</p> <p>1.2. Створення центру розвитку кооперації та субконтрактації.</p> <p>1.3. Створення умов для формування та динамічного розвитку кластерів (транспортного, туристичного, швейного, переробки сільгосппродукції, у медіа сфері та в сфері ІТ).</p> <p>1.4. Створення центру трансферу технологій.</p> <p>1.5. Створення ефективної інноваційної інфраструктури, яка забезпечить комерціалізацію розробок одеських учених та буде сприяти створенню малих інноваційних підприємств, розвитку високотехнологічних галузей.</p> <p>1.6. Проведення конкурсів інноваційних проєктів молоді.</p>
2. Сприяння розвитку підприємництва	<p>2.1. Поліпшення умов надання адміністративних послуг.</p> <p>2.2. Створення спеціального сайту для підприємців з метою захисту їх бізнесу.</p> <p>2.3. Створення Одеського міського бізнес-інкубатора з метою поліпшення умов для виникнення малих інноваційних підприємств.</p>
3. Створення привабливого інвестиційного клімату, сприяння інвестиційній діяльності	<p>3.1. Організація та проведення міжнародних інвестиційних форумів на регулярній основі</p> <p>3.2. Створення індустріального парку.</p> <p>3.3. Просування інвестиційного сайту міста та актуалізація розміщеної на ньому інформації.</p> <p>3.4. Постійне оновлення портфелю інвестиційних проєктів міста з урахуванням пропозицій зацікавлених підприємств.</p>

4.2. Пріоритетний напрямок: Транспортний та діловий центр Чорноморського регіону – перетворення міста у великий транспортно-логістичний центр та міжнародний діловий центр.

1. Транспортно-логістичний центр міжнародного рівня	<p>1.1. Сприяння створенню та динамічному розвитку транспортного кластера.</p> <p>1.2. Забезпечення розвитку інфраструктури для транспортних та експедиційних компаній.</p> <p>1.3. Сприяння успішній реалізації проекту будівництва контейнерного терміналу на Карантинному молу.</p> <p>1.4. Сприяння подальшому розвитку мультимодального логістичного центру «Сухий порт».</p> <p>1.5. Реалізація проекту реконструкції Міжнародного аеропорту "Одеса".</p>
2. Великий діловий центр Чорноморського регіону	<p>2.1. Створення виставкового центру міжнародного рівня з постійно діючими демонстраційними залами.</p> <p>2.2. Будівництво офісних центрів класу А.</p> <p>2.3. Сприяння відкриттю штаб-квартир великих вітчизняних компаній, регіональних штаб-квартир та представництв міжнародних компаній.</p> <p>2.4. Сприяння створенню нових ділових центрів.</p> <p>2.5. Сприяння формуванню іміджу міста зі сприятливим середовищем для ділової активності.</p> <p>2.6. Стимулювання організації в місті міжнародних, всеукраїнських ділових зустрічей: форумів, семінарів, конференцій тощо.</p> <p>2.7. Участь у конкурсі на право прийому Всесвітньої виставки International Expo в 2022 році.</p>

4.3. Пріоритетний напрямок: Місто з якісною та ефективною інфраструктурою – забезпечення комфортних умов проживання в місті, поліпшення якості житлово-комунальних послуг та дорожньо-транспортного забезпечення.

1. Модернізація систем тепло-, водо-, газо-, енерго-забезпечення	<p>1.1. Реконструкція та модернізація аварійних та амортизованих ділянок мереж тепло-, водо-, газо-, енергопостачання.</p> <p>1.2. Будівництво підстанцій «Маразлівська», «Чубаївка», модернізація існуючих підстанцій.</p> <p>1.3. Завершення реконструкції магістральної частини системи водовідведення Південного басейну.</p> <p>1.4. Здійснення реконструкції колекторів по Деволанівському узвозу та Середньофонтанській балці.</p>
--	---

<p>2. Модернізація житлового господарства та поліпшення якості комунальних послуг</p>	<p>2.1. Проведення комплексної реформи діяльності комунальних підприємств «Житлово-комунальний сервіс» з метою поліпшення їх роботи та забезпечення їх прибутковості.</p> <p>2.2. Створення асоціації старших по дому.</p> <p>2.3. Реалізація Програми благоустрою околиць Одеси.</p> <p>2.4. Упровадження сучасних технологій роздільного збору та ефективної утилізації побутових відходів.</p> <p>2.5. Будівництво сміттєпереробного заводу.</p> <p>2.6. Налагодження онлайн-моніторингу діяльності комунальних служб.</p> <p>2.7. Заміна і модернізація ліфтів, що відпрацювали граничні терміни експлуатації.</p> <p>2.8. Установлення лічильників гарячої та холодної води в усіх квартирах і будинках Одеси.</p>
<p>3. Модернізація транспортної інфраструктури</p>	<p>3.1. Будівництво автомагістралі "Північ -- Південь".</p> <p>3.2. Здійснення реконструкції автомагістралей, шляхопроводів, мостів, будівництва дворівневих розв'язок.</p> <p>3.3. Благоустрій внутрішньо квартальних проїздів.</p> <p>3.4. Будівництво мережі паркінгів.</p> <p>3.5. Модернізація інфраструктури міського електротранспорту, заміна більшої частини його рухомого складу.</p> <p>3.6. Відродження прибережного морського судноплавства («Одеський морський трамвай»).</p>
<p>4.4. Пріоритетний напрямок: Гостинне місто (розвиток усіх видів туризму) – формування та розвиток у місті конкурентоспроможного туристичного комплексу, просування міського туристичного продукту на ринках туристичних послуг, брендування міста.</p>	
<p>1. Підвищення якості туристичного продукту</p>	<p>1. Розширення номенклатури та асортименту туристичних послуг. Активний розвиток культурно-розважального, спортивного, наукового, гастрономічного, ділового та інших видів туризму.</p> <p>2. Створення нових туристичних продуктів.</p> <p>3. Покращення туристичної інфраструктури.</p> <p>4. Будівництво нових сучасних об'єктів туристичної інфраструктури (комфортабельних готелів, сучасних конференц-залів тощо).</p> <p>5. Підвищення рівня професійної підготовки фахівців у галузі туризму з метою доведення якості обслуговування до світових стандартів.</p> <p>6. Створення музеїв під відкритим небом, етнокультурних комплексів із метою збереження, раціонального використання, популяризації та розвитку етнокультурної спадщини міста.</p>

2. Розвиток інформаційної інфраструктури щодо туристичних послуг	2.1. Розвиток туристичного порталу та просування брендингу (туристичної символіки) міста. 2.2. Створення розгалуженої інформаційно-сервісної мережі туристичних послуг та туристичного маркування (маршрутів, визначних пам'яток та інше). 2.3. Відкриття філій туристично-інформаційного центру у містах масового скупчення туристів.
3. Просування та позиціонування міста як міжнародного туристичного центру, цікавого для відвідування протягом усього року	3.1. Утворення цілісної системи туристичного сервісу, здатної задовольнити стандартні потреби туристів. 3.2. Сприяння розвитку внутрішнього туризму. 3.3. Залучення вітчизняних та закордонних інвесторів у розвиток туристичної сфери. 3.4. Щорічне проведення у місті форумів туроператорів інших країн світу. 3.5. Сприяння формуванню та розвитку туристичного кластера. 3.6. Організаційна підтримка у проведенні масових культурних заходів (виставок, фестивалів тощо). 3.7. Проведення Днів Одеси в містах України та інших країн світу.
4.5. Пріоритетний напрямок: Перлина біля моря (історія міста, культурна самобутність, архітектурний вигляд) – відродження історичного центру Одеси, збереження її культурної самобутності та архітектурного вигляду	
1. Удосконалення просторової організації міста	1.1. Розробка та затвердження містобудівної документації: - прийняття Генерального плану міста; - розробка плану зонування території міста; - розробка детальних планів територій. 1.2. Благоустрій території міста шляхом розташування скульптурних композицій та оригінальних авторських елементів міського дизайну (ліхтариків, скульптур, рекламних конструкцій, світлодизайну та ін.). 1.3. Будівництво нових об'єктів архітектури із залученням найкращих світових архітекторів. 1.4. Реконструкція комплексу парку "Преображенський". 1.5. Реконструкція парків, скверів міста та створення нових об'єктів природно-заповідного фонду міста.
2. Відродження історичного вигляду центру міста	2.1. Систематизація та впорядкування інформації про об'єкти нерухомості – пам'ятки архітектури (історичної та культурної спадщини), які розташовані в історичній частині міста.

	<p>2.2. Реставрація будівель - пам'ятників історії та архітектури, які розташовані в історичному центрі Одеси.</p> <p>2.3. Реставрація фасадів історичних будівель в центрі міста</p> <p>2.4. Реконструкції одеських двориків у центрі міста.</p> <p>2.5. Розробка детального плану території «Стара Одеса».</p> <p>2.6. Внесення історичного центру Одеси до основного списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.</p>
3. Збереження культурної самобутності Одеси	<p>3.1. Організація щорічного фестивалю національних меншин, що мешкають на території міста Одеси.</p> <p>3.2. Реалізація Програми збереження і розвитку російської мови в Одесі.</p> <p>3.3. Отримання статусу культурної столиці Європи 2018 року.</p>
<p>4.6. Пріоритетний напрямок: Екологічно благополучне місто. Місто здорових людей – забезпечити екологічний добробут міста, ефективну медичну допомогу, продовження активного довголіття одеситів.</p>	
1. Забезпечення екологічно сприятливих умов життя населення міста	<p>1.1. Забезпечення мешканців якісною питною водою.</p> <p>1.2. Створення сучасної системи моніторингу стану довкілля.</p> <p>1.3. Зменшення викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище.</p> <p>1.4. Відродження парків та скверів міста, збільшення площі зелених насаджень загального користування.</p> <p>1.5. Утилізація небезпечних відходів.</p> <p>1.6. Зменшення чисельності безпритульних тварин.</p> <p>1.7. Завершення реконструкції очисних споруд міської інфекційної лікарні.</p> <p>1.8. Реконструкція Одеського зоологічного парку загальнодержавного значення.</p> <p>1.9. Екологічне виховання та освіта.</p>
2. Підвищення якості та доступності медичних послуг	<p>2.1. Створення госпітальних округів, лікарень інтенсивного лікування, консультативно-діагностичних центрів.</p> <p>2.2. Розвиток мережі амбулаторій загальної практики - сімейної медицини, оснащення центрів первинної медико-санітарної допомоги.</p> <p>2.3. Будівництво лікарні швидкої допомоги.</p> <p>2.4. Створення та оснащення міського перинатального центру.</p> <p>2.5. Розроблення та впровадження єдиної інформаційної системи електронної реєстрації і електронного медичного документообігу в амбулаторно-поліклінічних установах Одеси.</p>

	<p>2.6. Розроблення і реалізація програми розвитку системи невідкладної медичної допомоги.</p> <p>2.7. Реконструкція міської дитячої лікарні №2.</p> <p>2.8. Будівництво нової та реконструкція існуючих дитячих поліклінік.</p>
3. Популяризація здорового способу життя	<p>3.1. Створення розвиненої інфраструктури для заняття спортом і активного відпочинку для всіх груп населення.</p> <p>3.2. Проведення спортивних змагань різних рівнів, залучення до занять фізичною культурою та спортом різних верств населення.</p> <p>3.3. Проведення фінальної частини ігор чемпіонату Європи 2015 року з баскетболу.</p> <p>3.4. Реалізація програми будівництва велосипедних доріжок та парковок.</p> <p>3.5. На основі КУ "Одеський міський центр здоров'я" створити сучасний медіацентр з популяризації здорового способу життя і профілактики захворювань.</p>
<p>4.7. Пріоритетний напрямок: «Розумне місто» (сучасні технології управління містом) – створення ефективної системи управління міським господарством, яка дозволить спростити взаємодію з жителями і підвищити їх довіру до міської влади</p>	
1. Спрощення процедури отримання довідок, дозвільних документів та інших адміністративних послуг	<p>1.1. Створення єдиної комп'ютерної мережі, яка буде об'єднувати всі виконавчі органи Одеської міської ради, комунальні підприємства та заклади.</p> <p>1.2. Розробка стандартів надання адміністративних послуг</p> <p>1.3. Створення єдиного центру надання адміністративних послуг «Прозорий офіс».</p> <p>1.4. Створення автоматизованої системи призначення субсидій.</p> <p>1.5. Створення можливості онлайн-платежів за адміністративні послуги.</p>
2. Прозора та ефективна робота міської влади	<p>2.1. Перехід на електронний документообіг між органами міської влади.</p> <p>2.2. Створення сайтів та онлайн-сервісів, які забезпечують діалог жителів, громадських об'єднань із міською владою.</p> <p>2.3. Завершення розробки електронної GIS- карти міста.</p>
3. Безпечне проживання жителів міста (безпека на вулицях, захист майна)	<p>3.1. Створення та реалізація проекту «Безпечне місто» із встановленням мережі відеокамер.</p> <p>3.2. Створення інтелектуальної системи управління дорожнім рухом.</p>

4.8. Пріоритетний напрямок: Місто інтенсивного капітального будівництва - забезпечити одеситам гідні умови проживання	
1. Забезпечення одеситів житлом	1.1. Масштабне будівництво житлових будинків у межах програми будівництва доступного житла. 1.2. Будівництво житла для осіб, які відповідно до діючого законодавства потребують поліпшення житлових умов (за рахунок бюджетів усіх рівнів). 1.3. Створення умов для скорочення незавершеного будівництва житла. 1.4. Відселення людей з аварійних будинків за рахунок будівництва та реконструкції району Молдаванки та інших районів застарілої забудови.
2. Підвищення якості житлового фонду міста та комфорту проживання громадян	2.1. Поліпшення (модернізація, реконструкція) житлового фонду, збудованого у 50-60-х роках ХХ ст. 2.2. Поліпшення стану житлового фонду за рахунок капітального ремонту та реконструкції. 2.3. Розробка концепції комплексної реконструкції району Молдаванки.
3. Збереження і захист узбережжя міста від небезпечних інженерно-геологічних процесів.	3.1. Здійснення капітального ремонту берегозахисних споруд. 3.2. Будівництво нових берегозахисних споруд від мису В.Фонтан до Чорноморки. 3.3. Облаштування системи сучасних набережних.
4.9. Пріоритетний напрямок: Місто щасливого дитинства – створення гідних умов для виховання майбутніх поколінь	
1. Створення умов для повноцінного розвитку дітей та підлітків	1.1. Будівництво нових, ремонт та реконструкція існуючих дитячих дошкільних закладів з метою повного забезпечення потреб населення. 1.2. Будівництво нових шкільних закладів із сучасною інфраструктурою. 1.3. Покращення матеріально-технічної бази закладів освіти, що перебувають у комунальній власності, створення комфортних умов перебування в дошкільних та навчальних закладах дітей та підлітків. 1.4. Комп'ютеризація шкіл. 1.5. Покращення якісного складу педагогічних працівників. 1.6. Відродження мережі дитячо-юнацьких клубів та інших доступних центрів дозвілля. 1.7. Щорічна організація міських олімпіад, турнірів, інтелектуальних конкурсів. 1.8. Розробка і реалізація комплексної програми соціальної підтримки самотніх матерів і багатодітних сімей 1.9. Сприяння створенню приватних шкіл і дитячих дошкільних установ.

	1.10. Збільшення кількості прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.
2. Поліпшення здоров'я дітей	<p>2.1. Створення системи постійного моніторингу стану здоров'я дітей та якості медичних послуг, що їм надаються.</p> <p>2.2. Розробка та реалізація програми профілактики шкідливих звичок серед дітей та підлітків.</p> <p>2.3. Реконструкція шкільних стадіонів.</p> <p>2.4. Будівництво дитячих і спортивних майданчиків на прибудинкових територіях.</p>
3. Забезпечення прозорості та доступності інформації	<p>3.1. Розробка програмного забезпечення та створення Web-сайтів дитячих дошкільних закладів.</p> <p>3.2. Створення автоматизованої системи реєстрації дітей, які йдуть до дитячих садків. Забезпечення можливості онлайн-реєстрації дитини на отримання місця у дитсадку.</p>
4.10. Пріоритетний напрямок: Місто, сильне своєю громадою, яка піклується про кожного одесита – забезпечити реальну участь одеситів в управлінні і житті міста; забезпечити всім одеситам, незалежно від матеріального становища, віку і фізичного стану, умови для повноцінного життя	
1. Реальна участь міської громади в управлінні та житті міста	<p>1.1. Забезпечення прийняття рішень за основними питаннями розвитку міста через громадські слухання. Прийняття Генерального плану Одеси, Стратегії економічного та соціального розвитку Одеси до 2022 року, найважливіших місцевих нормативних актів через загальноміські громадські слухання.</p> <p>1.2. Надання можливості громадським організаціям брати участь у підготовці рішень міської влади. Активізація існуючих робочих органів для проведення консультацій влади і представників громадськості – громадських рад при міському голові, Молодіжної ради.</p> <p>1.3. Розвиток волонтерського руху.</p> <p>1.4. Збільшення кількості органів самоорганізації населення та впровадження нових методів їхньої роботи: бригади з благоустрою; передача органам самоорганізації населення ряду мікрорайонів повноваження з обслуговування будинків з відповідними фінансовими коштами і майном.</p> <p>1.5. Розширення застосування механізму соціального замовлення для вирішення соціальних проблем міста.</p> <p>1.6. Фінансова та матеріальна підтримка громадських об'єднань</p>

<p>2. Забезпечення умов повноцінного життя для всіх мешканців міста</p>	<p>2.1. Забезпечення надання соціальних послуг та інших видів допомоги незахищеним верствам населення.</p> <p>2.2. Сприяння працевлаштуванню, підвищенню професійних здібностей одеситів.</p> <p>2.3. Розширення мережі притулків для людей без визначеного місця проживання.</p> <p>2.4. Розробка спрощеного механізму надання адресної матеріальної допомоги.</p> <p>2.5. Сприяння реабілітації асоціальних елементів суспільства (наркоманів, алкоголіків).</p>
<p>3. Створення умов для соціальної адаптації людей похилого віку та з обмеженими можливостями</p>	<p>3.1. Забезпечення для інвалідів безперешкодного доступу до об'єктів соціального призначення.</p> <p>3.2. Створення центру проживання інвалідів.</p> <p>3.3. Створення благодійного університету для людей похилого віку та з обмеженими можливостями з метою надання допомоги в адаптації до сучасних життєвих умов.</p>

РОЗДІЛ 5

МЕХАНІЗМИ ТА ПРОЦЕДУРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУ

Основні елементи механізму реалізації Стратегії

Успіх реалізації стратегії залежить від того, наскільки стратегічне бачення буде реалізовано в управлінських діях виконавчих органів міської ради, наскільки дієвим виявиться механізм, що забезпечує «баланс інтересів» та скоординовані дії учасників, які представляють різні сфери: владу, освіту та науку, бізнес та некомерційний сектор, населення.

Для реалізації Стратегії мають використовуватися такі механізми:

- організаційний;
- нормативно-правовий;
- фінансовий;
- державно-приватне партнерство;
- муніципальне партнерство та ін.

Організаційний механізм реалізації Стратегії – це діяльність виконавчих органів міської ради з підготовки та реалізації документів, що мають бути розроблені на підставі Стратегії та Генерального плану розвитку міста.

Основні інструменти механізму:

- участь у реалізації державних та регіональних стратегій, концепцій, програм, проектів;
- розробка прогнозів економічного та соціального розвитку міста;
- розробка та реалізація програм економічного та соціального розвитку міста та міських цільових програм;
- розробка та реалізація щорічних планів дій з реалізації Стратегії;
- відбір, муніципальна підтримка та реалізація соціально та економічно значимих проектів та заходів.

Базовою одиницею реалізації Стратегії виступають проекти. Затверджені проекти формують портфель проектів Стратегії.

Проекти включаються до портфелю за пропозиціями профільних фокус-груп. Ці групи виносять на засідання Координаційної ради схвалені ними проекти, які передбачають: виділення земельних ділянок; надання коштів із міського бюджету або пільг за рахунок бюджету; виділення приміщень, що перебувають у комунальній власності; інвестиції у розмірі більше 10 млн. грн. На засідання Координаційної ради виносяться також соціально важливі проекти, що вирішують проблеми не менше ніж 2000 одеситів. Усі інші проекти включаються до портфелю проектів Стратегії за рішенням фокус-групи, узгодженим із заступником міського голови, що відповідає за певний напрям.

Проекти, що виносяться на засідання Координаційної ради, підлягають експертизі. Експерти затверджуються Координаційною радою за поданням профільних виконавчих органів Одеської міської ради. Експерт надає письмовий відзив щодо проекту та виступає з співповіддю на засіданні Координаційної ради. Проекти, що мають особливе значення економічного та соціального розвитку міста, за рішенням Координаційної ради відносяться до ключових проектів Стратегії.

Проекти, схвалені Координаційною радою, розглядаються профільною постійною комісією міської ради та затверджуються розпорядженням міського голови.

Проекти можуть бути включені до міських цільових програм. У цьому випадку вони затверджуються міською радою у складі зазначених програм.

Мешканцям міста, суб'єктам господарювання може надаватися допомога при підготовці проектів.

Організаційний зв'язок документів має забезпечуватися єдністю цілей та шляхів вирішення економічних та соціальних завдань у межах Стратегії розвитку Одеси.

Нормативно-правовий механізм реалізації стратегії – правове забезпечення інноваційних змін економічної діяльності та суспільного життя.

Основні інструменти механізму:

- розробка нових нормативно-правових актів територіальної громади, спрямованих на реалізацію Стратегії за всіма напрямками діяльності;
- підготовка пропозицій щодо вдосконалення документів Одеської обласної ради та Одеської обласної державної адміністрації;
- підготовка пропозицій органам державної влади та управління з удосконалення національного законодавства.

Фінансовий механізм реалізації стратегії – концентрація фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку міста.

Основні фінансові інструменти реалізації Стратегії:

- бюджет міста (внутрішній ресурс підвищення ефективності економічного та соціального розвитку міста);
- цільове фінансування за рахунок коштів державного та обласного бюджетів на умовах співфінансування з бюджету міста в реалізації пріоритетних національних проектів, регіональних цільових програм, адресних інвестиційних програм;
- кошти інвесторів, суб'єктів господарювання, об'єднань;
- кошти міжнародних фінансових установ;
- міжнародна технічна допомога та ін.

Механізм муніципального партнерства буде використовуватися насамперед шляхом участі у заходах, передбачених Стратегічним планом підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Одеської агломерації (субрегіону), затвердженого рішенням Одеської обласної ради від 26 серпня 2011 року № 251-VI.

Механізм соціального партнерства – це сукупність відносин між усіма суб'єктами, діяльність яких зачіпає інтереси мешканців міста щодо формування стратегічних орієнтирів, які забезпечують життєдіяльність та розвиток

адміністративно-територіального утворення, а також практики втілення цих орієнтирів в управління містом.

Основні інструменти механізму:

- створення постійно діючих структур, що забезпечать участь громадськості у розробці та реалізації Стратегії (фокус-груп, робочих груп);
- вивчення громадської думки (через анкетування, опитування, інтерв'ю тощо);
- підготовка та проведення загальноміських заходів (конкурсів, виставок, ярмарок, конференцій, семінарів тощо);
- робота з представниками різних соціальних структур та інститутів.

Дуже важливе значення має інформаційний механізм реалізації Стратегії. Передбачається створення порталу, на якому буде опубліковано текст Стратегії та зміст портфелю її проектів, організовано обговорення наданих документів. Представлена на порталі інформація щодо ходу реалізації Стратегії та окремих проектів буде постійно оновлюватися. Сайт передбачатиме можливість надання пропозицій щодо нових проектів Стратегії.

Інформація щодо ходу реалізації Стратегії буде регулярно оприлюднюватися у газеті «Одеський вісник» та інших засобах масової інформації.

Моніторинг реалізації стратегії

Важливим для реалізації Стратегії є створення дієвої системи моніторингу – відстеження (контроль) процесів, що відбуваються в економіці та соціальній сфері міста.

Моніторинг дозволяє отримати достовірну та об'єктивну інформацію про соціально-економічні процеси, які будуть проходити у місті, оцінити та проаналізувати тенденції, що матимуть місце у різних сферах економіки, визначити ступінь досягнення місії стратегічного розвитку, на базі отриманої інформації підготувати рекомендації, спрямовані на подолання негативних та

підтримку позитивних тенденцій, тобто скоригувати Стратегію відповідно до виявлених тенденцій.

Основними завданнями моніторингу є:

- контроль за дотриманням графіка виконання проектів;
- аналіз динаміки цільових індикаторів;
- аналіз причин невиконання окремих проектів, підготовки рекомендацій з метою усунення недоліків;
- аналіз змін зовнішнього оточення – законодавства, конкуренції, економічного стану;
- аналіз внутрішніх змін у громаді;
- аналіз змін у громаді внаслідок виконання стратегічного плану, оцінювання ефективності та реалістичності окремих його складових.

Важливим при розробці моделі моніторингу є вибір критично важливих елементів стратегічного плану, що визначають рух у потрібному напрямку. У Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року таким елементом («головною ланкою») є формування комфортного середовища – *«МІСТО, У ЯКОМУ ХОЧЕТЬСЯ ЖИТИ»*. Це гасло є комплексним завданням, що включає в себе не лише закріплення сформованого статусу міста, але й розширення можливостей його використання, створення комфортних умов для життя, відпочинку, бізнесу.

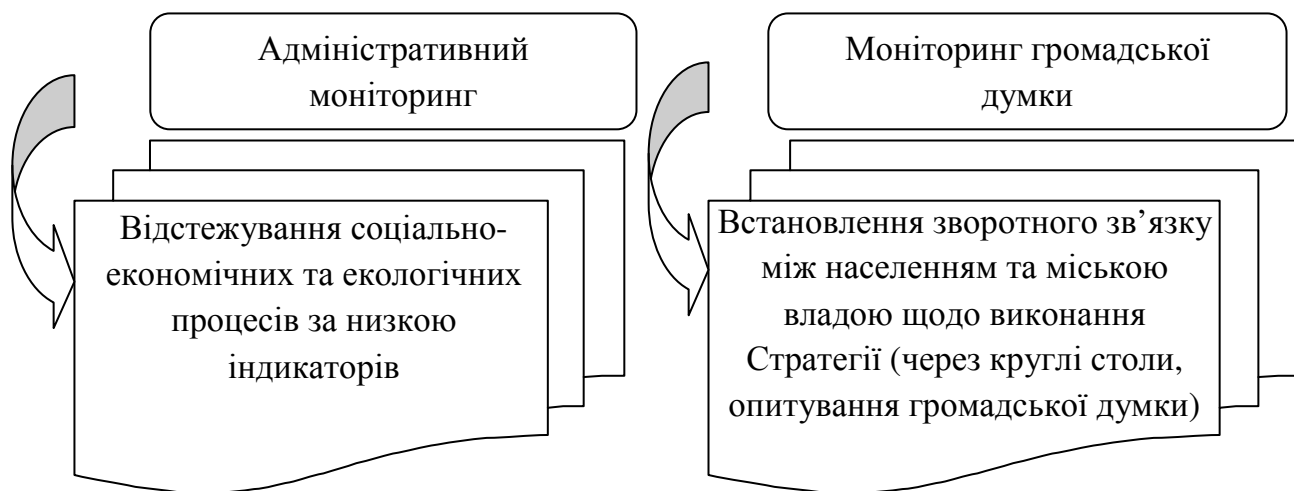

Рис. 5.1. Складові моніторингу реалізації Стратегії

Основними елементами моніторингу будуть звіти щодо ходу виконання Стратегії, які заслуговуватимуться щоквартально на засіданні Координаційної ради, двічі на рік – на засіданні виконавчого комітету міської ради. Річний звіт про виконання Стратегії заслуговуватиметься на сесії Одеської міської ради.

РОЗДІЛ 6

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Масштабність і складність цілей і завдань, які необхідно вирішити у процесі реалізації Стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеса до 2022р., зумовлюють поетапне їх вирішення. Встановлені часові межі на реалізацію стратегії розвитку міста формують і можливі сценарії майбутнього розвитку міста. Виходячи з цих основоположних умов для досягнення планованих завдань необхідно пройти такі етапи:

1 етап – 2013 – 2015 роки

2 етап – 2016 – 2018 роки

3 етап – 2019 – 2022 роки

Відповідно до цих етапів прогнозується послідовне досягнення поставлених цілей і запланованих рівнів індикативних показників.

1 ЕТАП

Стабілізація економічного і соціального стану

(етап накопичення ресурсів для майбутнього розвитку міста)

«Збережемо і примножимо»

У рамках цього етапу створюються необхідні умови для ефективного використання вже наявних конкурентних переваг і створення нових. На цьому етапі здійснюється накопичення ресурсів для майбутнього розвитку міста. Побудова такої системи неможлива без політичної, соціальної та економічної стабільності в місті.

На першому етапі передбачається:

- визначити завдання консолідації громади та міської влади для реалізації Стратегії;

- визначити структурні проблеми, що можуть негативно вплинути на конкурентоспроможність і потенціал економічного зростання, розробити заходи щодо їх розв'язання;
- удосконалити механізм стратегічного планування міського розвитку;
- проведення моніторингу основних показників розвитку міста;
- формування механізму залучення інвестицій у пріоритетні міські проекти;
- постійний моніторинг проектів міського розвитку.

Тривалість етапу – 2013-2015 рр.

2 ЕТАП

Мобілізаційний

(етап активного впровадження і реалізації міських проектів розвитку)

«Примножуємо і впроваджуємо»

Після економічної та соціальної стабілізації починається етап активної реалізації пріоритетних проектів розвитку міста. У цей період активно мобілізуються сформовані і накопичені ресурси. На цьому етапі *приватні інвестиції та інвестиції з міського бюджету* «в місто, у якому хочеться жити» стають основою для якісної зміни вигляду міста і створення середовища з високою якістю життя.

На другому етапі передбачається:

- активне впровадження інвестиційних проектів в економіку міста;
- активне включення в обласні програми розвитку;
- спрямування інвестицій на розбудову соціально-економічної інфраструктури міста;
- формування нових фінансово-економічних основ розвитку матеріально-технічної бази та інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери;
- концентрація інвестиційних ресурсів на інвестуванні у розвиток транспорту та транспортної інфраструктури;

- впровадження сучасних технологій управління міста;
- залучення значного обсягу внутрішніх та зовнішніх інвестицій для концентрації на пріоритетних напрямках структурної модернізації економіки міста.

Тривалість етапу – 2016-2018 рр.

3 ЕТАП

Активні перетворення

(перехід до інноваційного шляху розвитку)

«Прискорене зростання якості життя мешканців міста»

Етап визначається переходом від мобілізаційного шляху розвитку міста до його інноваційного сценарію. Реалізація міських проектів і мобілізація накопичених ресурсів дасть можливість перейти до впровадження нових конкурентних технологій в економіці та соціальній сфері міста. Використання інновацій допоможе Одесі стати одним із найбільш конкурентоспроможних міст України.

На третьому етапі передбачається:

- активне проникнення на європейські, зростаючі російські та середньоазійські (країни СНД) ринки;
- інтенсивний розвиток інноваційних видів економічної діяльності, комплексна модернізація основних фондів інноваційно-орієнтованих підприємств і поступовий перехід виробництва на новий технологічний рівень;
- розвиток партнерства бізнесу з науковими установами міста і регіону, поліпшення стратегічного планування міського господарства та соціальної інфраструктури, впровадження високих технологій у промисловість, інфраструктуру міста, у довгостроковій перспективі – створення інноваційних кластерів;

- створення нових робочих місць, в основному для інноваційно-орієнтованої молоді, досягнення ефективного використання інтелектуального потенціалу і нейтралізації дії чинників, що викликають еміграцію молоді;
- підвищення рівня оплати праці, поліпшення основних параметрів якості життя за рахунок розвитку систем охорони здоров'я, освіти, культури, поліпшення екології міста;
- зростання потенціалу міста як великого туристичного центру, центру ділових комунікацій за рахунок розвитку відповідної інфраструктури: виставкові, офісні, готельні, культурно-розважальні комплекси і конгрес-центри.

Тривалість етапу – 2019-2022 рр. і надалі.

РОЗДІЛ 7

ІНДИКАТОРИ (ОРІЄНТИРИ)

ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Цільовими індикаторами стратегії економічного та соціального розвитку міста Одеса визначені певні показники, що характеризують стан ключових сфер життєдіяльності міста (див. табл. 7.1). Початкове значення кожного індикатора зазначено на 2011 рік. Індикатори згруповані за пріоритетними напрямками розвитку міста. В основі більшості наведених індикаторів лежать методики державних органів статистики, частина індикаторів складалась за рекомендаціями фахівців цільових фокус-груп. Поетапні порогові значення індикаторів у 2022 році були визначені на основі вивчення динаміки відповідних показників і думок експертів.

Таблиця 7.1

Цільові індикатори економічного та соціального розвитку міста

Показник	Одиниця виміру	Значення показника у 2011 році	Прогнозне значення показника у 2022 році
<i>1. Конкурентоспроможне місто (економіка, бізнес, інвестиції)</i>			
Обсяг реалізованої промислової продукції*	млрд. грн.	8,6	зростання у 1,7-1,8 разів
Освоєно капітальних інвестицій*	млн. грн.	6064	зростання у 1,8-1,9 рази
Загальні обсяги прямих іноземних інвестицій	млн. дол. США	700,6	зростання у 2-2,2 рази
Роздрібний товарооборот підприємств*	млрд. грн.	16,8	зростання у 1,9-2 рази
Середньомісячна заробітна плата*	грн.	2503	зростання у 2-2,2 рази

Показник	Одиниця виміру	Значення показника у 2011 році	Прогнозне значення показника у 2022 році
2. Транспортний та діловий центр Чорноморського регіону			
Вантажооборот усіх видів транспорту	млрд. т.- км	65,2	зростання у 1,4-1,45 рази
Пасажиरोоборот всіх видів транспорту загального користування	млрд. пас.- км	11,3	зростання у 1,5-1,6 рази
Кількість постраждалих у ДТП	осіб	1349	1078
Кількість виставок	один.	103	зростання у 2-2,2 рази
Кількість міжнародних зустрічей за участю керівництва міста, форумів, конференцій	один.	43	90-100
3. Місто з якісною та ефективною інфраструктурою			
Зношеність тепломереж	%	60,1	48
Зношеність трансформаторних підстанцій ТП 110 кВ	%	35	15
Зношеність трансформаторних підстанцій ТП 6 (10)/0,4 кВ	%	40	15
Частка втрат води від загального споживання	%	31,4	10
Частка квартир, обладнаних лічильниками води	%	63,9	98-100
Частка переробки ТПВ	%	-	50
4. Гостинне місто (розвиток усіх видів туризму)			
Кількість туристів	тис. осіб	1050	1800
Одноразова місткість підприємств готельного господарства	місць	6266	10780
Кількість заходів пасажирських суден до Одеського порту	один.	122	155

Показник	Одиниця виміру	Значення показника у 2011 році	Прогнозне значення показника у 2022 році
5. Перлина біля моря (історія міста, культурна самобутність, архітектурний вигляд)			
Обсяг проведених реставраційних робіт пам'яток історичної та культурної спадщини	млн. грн.	54,5	100-150
Кількість відвідувань музеїв на одну особу	відвід./ мешканців міста	0,55	1,1
Кількість відвідувань театрів на одну особу	відвід./ мешканців міста	0,57	1,14
Кількість проведених у місті культурних заходів, які мають загальноміське значення	один.	100	200
6. Екологічно благополучне місто. Місто здорових людей			
Кількість проведених спортивних змагань	один.	497	628
Чисельність учасників спортивних змагань	осіб	10437	12745
Смертність дітей у віці до 1 року	випадків на 1000 народжених	10,2	8-6,3
Смертність у працездатному віці	випадків на 10000 осіб	48,5	44,4
Забезпеченість зеленими зонами загального користування на 1 мешканця	м ²	10	14
Викиди забруднюючих речовин в атмосферу	тис. т	74,8	74,2- 75
7. Розумне місто (сучасні технології управління містом)			
Охоплення населення телекомунікаційними послугами	%	90	100
Охоплення населення інтерактивними сервісами	%	25	50

Показник	Одиниця виміру	Значення показника у 2011 році	Прогнозне значення показника у 2022 році
Частка адміністративних послуг, які можливо отримати за допомогою ІТ-технологій	%	3	50
8. Місто інтенсивного капітального будівництва			
Житловий фонд, на кінець року	тис. м ² загальної площі	18333,8	21700
Введення в експлуатацію загальної площі житла	тис.м ²	487,3	600
Забезпечення населення житлом, на одну особу загальної площі	м ²	18,2	20,7
9. Місто щасливого дитинства			
Кількість місць у дошкільних навчальних закладах	тис. місць	15,3	25,2
Завантаженість дошкільних навчальних закладів	дітей на 100 місць	157	100-110
Частка дітей шкільного віку, що займаються у позашкільних навчальних закладах	%	29,4	37,3
Кількість учнів – переможців всеукраїнських та міжнародних олімпіад	осіб	8	12
Кількість дитячих ігрових майданчиків	один.	270	350
10. Місто сильне своєю громадою, яка піклується про кожного одесита			
Кількість органів самоорганізації населення	один.	30	95
Кількість одержувачів соціальних послуг за рахунок бюджету міста	тис. осіб	11,6	52,6

* ціни 2011 року

